

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK

Fuck the cistem

En kvalitativ intervjustudie om hur några personer förhandlar
könsidentitet

Anna Eriksson och Jessica Juhlin

Examensarbete:	15 hp
Program:	Pedagogik kandidatprogram
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt 2015
Handledare:	Petra Angervall
Examinator:	Anna-Carin Jonsson

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK

Rapport nr:

Abstract

Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Pedagogik Kandidatprogram
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt 2015
Handledare:	Petra Angervall
Examinator:	Anna-Carin Jonsson
Rapport nr:	
Nyckelord:	Könsidentitet; genus; kön; kropp; diskurs; performativitet

Syfte: Uppsatsen syfte är att studera hur några individer skapar och förhandlar sin könsidentitet. Detta studeras utifrån frågeställningar kring hur kropp och kontext påverkar processen.

Teori: Studien tar sin utgångspunkt i en poststrukturalistisk ansats, som med hjälp av begreppen diskurs, performativitet och den heterosexuella matrisen belyser förhandlandet av könsidentiteten. Uppsatsen har ett kritiskt förhållningssätt för att sätta samhällets rådande genusnormer under lupp.

Metod: Empirin har tagits fram genom kvalitativa och semistrukturerade intervjuer med inspiration från livshistoria. Urvalet består av fyra personer, två kvinnor och två män. Två personer identifierar sig som transpersoner och två som cispersoner, vilket gör urvalet unikt i relation till tidigare forskning. Analysen har inspirerats av diskursanalys för att synliggöra de rådande diskurser där könsidentiteten förhandlas.

Resultat: Resultaten tar sin utgångspunkt i fyra personers livberättelser. Studien visar på några centrala beröringspunkter mellan hur deltagarna resonerar kring skapande av könsidentitet. Det framgår hur kropp i relation till den heterosexuella matrisen framställs som relevanta faktorer när kön förhandlas. Kroppen kan utifrån vårt material tolkas som en performativ artefakt som ständigt är medproducent i den aktuella praktikgemenskapen. I resultaten synliggörs att gestaltandet av kön ges olika uttryck inom olika diskursiva praktiker och att deltagande i en praktik konstruerar identiteten. Kropp och diskurs är utifrån vårt resultat relevant i skapandet av en könsidentitet.

Förord

Att skriva en uppsats om könsidentitet är en givande, upprörande och reflexiv upplevelse. Det här är en viktig berättelse för att uppmärksamma de trånga normer som begränsar gestaltandet av könsidentitet. Vi har sett hur snällhet kan leda till mobbning, ett "okvinnligt" uttryck leda till utdelandet av slag och hur ett par orakade ben skulle kunna resultera i mordhot.

Uppsatsens titel är en omskrivning av den välkända frasen "fuck the system". Begreppet cis är enligt RFSL (u.å) en person vars kön är linjärt, det vill säga att könsidentitet, det juridiska könet och kroppens könsorgan stämmer överens med vad personen blivit tilldelat vid födelsen. Fuck the cistem syftar till att kritisera den binära könsuppdelningen och rådande normer för hur en bör uttrycka kön.

Vi vill ägna ett stort tack till vår handledare Petra som lyckades ta oss precis dit vi ville innan vi visste det själva, men framförallt vill vi tacka våra fyra respondenter som har delat med sig av sina livsberättelser.

Innehållsförteckning

Abstract.....	3
Förord.....	4
Innehållsförteckning.....	5
1. Inledning.....	6
2. Bakgrund.....	6
3. Syfte.....	7
4. Tidigare forskning.....	7
4.1. Konstruerande av kön inom praktiker.....	7
4.2. Förhandlandet om kön inom och mellan individer.....	8
5. Teoretiska utgångspunkter.....	9
5.1. Poststrukturalism.....	9
5.1.1. Diskurs.....	9
5.1.2. Performativitet.....	10
5.1.3. Den heterosexuella matrisen.....	10
6. Metod.....	11
6.1 Urval.....	12
6.2 Etiska överväganden.....	13
6.3 Validitet och reliabilitet.....	13
7. Resultat.....	13
7.1. Sofie, 22 år - “Så ja, jag är väl ganska tjejig men ändå inte”.....	13
7.2 Freja, 23 år - “men jag kände att det är väldigt viktig att jag var feminin”.....	16
7.3. Lukas, 27 år - “För jag hade ett så extremt manshat verkligen själv.”.....	20
7.4. Kaj, 30 år - “Det är på något sätt manligheten som ifrågasätts”.....	23
8. Analys.....	26
8.1. Kroppens betydelse.....	26
8.2 Den diskursiva praktikens villkor.....	28
9. Diskussion.....	29
9.1. Uppsatsens kunskapsbidrag.....	31
9.2. Slutsatser och framtida forskning.....	31
10. Referenslitteratur.....	33
Bilaga 1, Intervjuguide.....	36
Bilaga 2, Information till respondenter.....	38

1. Inledning

Det moderna samhället har många gånger beskrivits som utmärkande för sin betoning på individualitet men också för sin iver att kategorisera och namnge olika grupper av människor. Självutveckling, disciplinering, diagnostisering och lyckorecept ingår i det växande område litteratur som behandlar hur människor bör utveckla sig själva och sin identitet för att på individuell väg nå sina drömmar (Hammarén & Johansson, 2009). Sommaren 2014 lanserade Svenska Dagbladet en debattserie om identitet där begreppet granskades i sömmarna. Ett flertal författare diskuterar i sju debattartiklar vad identitet innebär för människor idag och vilka förhållningssätt som är lämpliga. Åsikterna spänner sig mellan identitet som "blockad" mot verklig solidaritet (Lindgren, juni 2014), till identitetspolitik som en räddning för marginaliserade grupper (Rummet, juni 2014), till att också beröra identitet som en förutsättning att få finnas till (Askestad, juni 2014).

Att identitetspolitik är något som har fått stort utrymme i samhällsdebatten under senare år går inte att bortse ifrån. Inte sällan nämns könsidentitet som en del av det identitetspolitiska spektrat där transpersoners utsatthet ofta kommer på tal. Nyligen rapporteras om hur allt fler ungdomar känner sig utsatta på grund av normbrytande identitet. Många unga transpersoner lider exempelvis av psykisk ohälsa (Ungdomsstyrelsen, 2010), transmisogyna hatbrott blir allt vanligare (Hallberg, 2012, 2 augusti) och självmordsstatistiken i dessa grupper är hög (Connell, 2009). Detta gör det viktigt att sätta samhällets syn på kön och genus under lupp för att förstå varför det rör upp så starka känslor. Att frångå rådande normerna gällande kön kan uppenbarligen vara farligt, samtidigt är det allt fler svenskar som ifrågasätter identitetsnormerna och fler väljer att genomgå en könskorrigering (Hansson, 2015, 25 februari).

En central aspekt av en persons identitet är alltså könstillhörigheten. Könsidentitet brukar benämnas som en persons subjektiva självupplevelse av kön. I våra mellanmännskliga praktiker och i vårt språk behandlas kön oftast som stabilt och fast, vilket resulterar i att möjligheterna till förändring och transformation blir svårare (Bodén, Lenz Taguchi & Ohrlander, 2011). Redan när barnen föds och i flera fall även innan barnet är fött kategoriseras barnet in i en identitet som pojke eller flicka (Ambjörnsson, 2006). Vår utgångspunkt är således att kön är något som ständigt görs i förhållande till de normer som finns (Lenz Taguchi, 2014)

Med grund i ovanstående problematik behandlar den här uppsatsen frågor om identitet och kön. Intresset ligger främst på hur unga vuxna gör kön och upplevelser av den processen.

2. Bakgrund

Den dominerande förståelsen av kön har varit grundad utifrån ett biologiskt faktum, där det under en lång tid tagits för givet att barnets könsorgan bestämmer och avgör könsidentiteten (Drake & Smedler, 2008). Intentionen med vår studie är att förstå hur könsidentiteten görs utifrån ett pedagogiskt förhållningssätt, där pedagogik kan förstås som praktiska och moraliska relationer mellan människor och där sociala relationer bildar i förhållande till varandra ett mångfasetterat samhälle (Olesen & Pedersen, 2000). I relationen mellan samhälle och individ sker en inlärningsprocess som behandlar rådande strukturella värderingar. När vi föds socialiseras vi in i en värld med en redan fastställd kultur (Illeris, 2007). Samhället vi föds in i har två existerande kön, man och kvinna. Vilket kön en blir tilldelat utgår utifrån barnets kroppsliga genitalier och därefter följer en ständig uppmuntran att ikläda sig könsrollen. Könen är under ständig aktiv konstruktion, där personer som föds med snopp förväntas

definiera sig som män och personer som föds med snippa förväntas definiera sig som kvinnor (Ambjörnsson, 2006; Connell, 2009; Paechter, 2007).

Identitet kan beskrivas att uppstå i mötet mellan inre och yttre faktorer, mellan omvärlden och individen. Könsidentitet är sammankopplat med sociala handlingar, då kön inte är något som en bara är utan något som ständigt måste göras inom ramen för den existerande normen. I vardagen gestaltas kön inte som ett biologiskt faktum utan handlar om sociala överenskommelser och innebörder (Drake & Smedler, 2008). Subjekt är något vi lär oss att bli genom det vi gör och det vi görs till. Vi tänker och handlar oss fram till att bli den vi vill utifrån kontextens möjligheter. Människan lär sig att göra sin subjektivitet (Lenz Taguchi, 2014). Det finns utrymme att göra motstånd mot de genusordningar som upprättas av samhället där subjekten är aktiva agenter i skapandet av sig själva. Därför måste en beskrivning av hur könsmonster lärs in ta hänsyn till motsättningar i utvecklingen så väl som att den lärande inte är passiv (Connell, 2009).

Styrning genom samhällets pedagogiska institutioner är den mest inflytelserika reproducenten av normer (Mialaret, 1985). Med den insikten blir kön inte något naturligt. Lenz Taguchi (2003) visar varför barn tyr sig till könade diskurser och argumenterar för att det är det samhälleliga trycket utifrån som förklarar valen. Den rådande genusordningen bestämmer normerna för vad som anses vara kvinnligt och manligt och barnen står i ordningens centrum (Lenz Taguchi, 2003).

3. Syfte

Med bakgrund i de dilemman som skisserades ovan är studiens syfte att belysa hur några personer beskriver skapandet av könsidentitet. Mer specifikt behandlas den process som individen genomgår när hen i mötet med sin omgivning förhandlar subjektivitet och gör könsidentitet.

Frågeställningarna har formulerats utifrån faktorer som vi anser i likhet med Butler (2007), Ambjörnsson (2006) och Lenz Taguchi (2014) har betydelse i görandet av kön, nämligen kropp och kontext.

- ▲ Hur kan kroppen påverka respondenternas förhandlande av sin könsidentitet?
- ▲ Hur påverkar olika kontexter betydelsen för skapandet av respondenternas könsidentitet?

4. Tidigare forskning

Nedan visar vi på olika perspektiv och förhållningssätt inom forskningsfältet. Två teoretiska ståndpunkter framstår som övergripande centrala; essentialism kontra konstruktivism. Essentialism utgår från att det är individens utveckling och biologiska faktorer som formar identitet medan socialkonstruktivismen vill betona samhälleliga faktorer betydelse (Frisén & Hwang, 2008). Vi tar utgångspunkt i det senare, nämligen ett socialkonstruktivistiskt perspektiv där fokus ligger på hur subjekt skapas. Forskningsläget beskrivs utifrån två aspekter, hur kön konstrueras inom praktiker samt hur individen konstrueras sin könsidentitet utifrån rådande normer.

4.1. Konstruerande av kön inom praktiker

Enligt Paechter (2007) är skapandet av identitet en dynamisk process. Vi har samtidigt många olika identiteter beroende på var vi befinner oss. De olika uttryck för könsidentitet som

forskningen illustrerar är till sitt ursprung relationella. Gränser, förståelser och normer utvecklas i relation till både de som tillhör gruppen och de som står utanför. Olika grupper kan interagera med varandra på sätt som förstärker deras gränser. Paechter (2007) problematiserar maskulinitet och femininitet och hur detta förhandlas inom olika praktiker genom att flickor och pojkar lär sig att bli just kvinnor och män.

Liknande mönster går att finna hos Hellman (2010) som studerar hur pojkar förhandlar den förväntade manligheten. Hon utgår ifrån förhållningssättet att kön är socialt konstruerat och undersöker hur detta tar sig uttryck i förskolans jämställdhetsarbete. I pågående dialoger mellan barnen, mellan barnen och pedagoger och mellan barnen och samhället diskuteras vilka uttryck pojkarna bör använda. Hellman (2010) menar att de normer som barnen förväntas förhålla sig till är delar av större samhälleliga och strukturella sammanhang. Hon visar bland annat i sin studie att kön skapas genom förhandlingar samtidigt som det existerar föreställningar om att det finns något essentiellt i könstillhörigheten. Vidare argumenterar hon för att barn ständigt ifrågasätter könsmarkörer och att känslan av trygghet är grundläggande för att de ska våga vara normbrytande (Hellman, 2010). Freitag (2013) har undersökt hur en skola i USA arbetar med en mer inkluderande miljö för eleverna. Genom intervjuer med elever och lärare får hon fram ett resultat som visar på att sammanhållning och normkritik är viktiga för att skapa trygghet. Hon menar att när organisationen som helhet arbetar för att skapa säkra rum för normbrytande individer så blir hela skolan en tryggare plats för alla. Dock menar Freitag (2013) att det inte finns några fullkomligt säkra miljöer för exempelvis elever med könsvariationer då normerna kring hur könstillhörighet bör uttryckas är stark på alla platser.

I likhet med Freitag (2013) har Lundgren och Sörensdotter (2004) kollat på skolan som arena för att studera hur ungdomar förhandlar sin identitet genom heterosexuella genusnormer, normer som de menar att både vuxna och ungdomar måste förhålla sig till. Regler och förväntningar på socialt beteende grundar sig utifrån maskulinitet och femininitet. Lundgren och Sörensdotter (2004) lyfter att sexualiteten är en central del i skapandet av de ramar och normer människor förväntas förhålla sig till. Ett exempel på hur detta görs är när pojkar på grund av maskulinitetsnormer inte tillåts ha för många tjejkompisar eller förknippas med andra former av femininitet då det kan leda till homonegativa kränkningar (Lundgren & Sörensdotter, 2004).

Enligt aktuell genusforskning visas hur könsuttryck trots relativt skilda kontexter tar sig vissa stabila uttryck som ändå är möjliga att omförhandla inom praktiker. Exempelvis framgår hur genus tenderar vara låst i en dikotomi mellan det som antas feminint och maskulint. Forskningen ovan utgår från två dikotoma kön och fokuserar främst på hur könsmonster reproduceras, även om den nämner att motstånd är möjligt.

4.2. Förhandlandet om kön inom och mellan individer

Joel, Tarrasch, Berman, Mukamel och Ziv (2013) har i sin kvantitativa studie frågat "normativa" kvinnor och män hur mycket de anser sig gestalta sin könstillhörighet. I deras studie visas hur sexualitet inte nödvändigtvis behöver utgöra en grundläggande del av en individs könsidentifikation. Korrelationen mellan sexuell attraktion och könstillhörighet är liten och att kategorisera sig själv tillhörande en viss sexuell läggning är inte relaterat till den egna könstillhörigheten. I kontrast till detta visar de på den starka förbindelsen som finns mellan sexualitet och hur kön gestaltas. De visar slutligen att det är vanligt att människor upplever visst missnöje med sin könstillhörighet oberoende av vilket kön de gestaltar (Joel et al, 2013).

Till skillnad från Joel et al (2013) väljer Bremer (2006) att belysa transpersoners situation i det svenska samhället med grund i hur normer kring manligt och kvinnligt framställs i informanternas vardagsverklighet. Bremers (2006) resultat visar hur transpersonerna ständigt får förhålla sig till normer kring kvinnligt och manligt i sitt identitetsskapande och motstånd mot dessa kategorier kan resultera i ett genusförankrat utanförskap. I det insamlade materialet uppmärksammar Bremer (2006) att personernas biologiska kroppar är avgörande inom den vardagliga interaktionen. Resultatet visar även en komplexitet, där personerna samtidigt som de förhåller sig till kategorierna manligt och kvinnligt också utmanar och gör motstånd mot den rådande diskursen (Bremer, 2006).

Hyltén Cavallius (2012) uppmärksammar hur kön görs och förstås av yngre barn genom klädval, aktiviteter och materialiteter. Genom kvalitativa intervjuer med barn i 8-11 års ålder försöker hon förstå hur barnen reflekterar kring det som de själva benämner som "tjejigt" och "killigt". Resultatet är att kön ständigt formas och omformas utifrån könsstereotypa uppfattningar men också att motstånd görs mot dessa. Hyltén Cavallius (2012) lyfter också att "tjejigt" och "killigt" värderas olika, där det manliga värderas högre medan det kvinnliga värderas lägre.

Forskningen kring hur individer förhandlar kön ger en bild över möjliga identitetspositioner. Det som redovisats ovan visar dels hur forskningen granskar identiteter som anses avvikande (Bremer, 2006), dels hur forskningen utgår från återskapandet av en binär könsuppdelning (Hyltén Cavallius, 2012). Dessutom visar exempelvis Joel et al (2013) hur individer definierar sin egen könstillhörighet. Utifrån det forskningsläget vill vi fokusera på hur subjektet gör kön inom olika sociala praktiker. Vår forskning blir också unik i relation till vårt urval där vi har valt att ha personer som identifierar sig med det kön som de fått tilldelat vid födelsen samtidigt som vi har de som valt att identifiera sig med ett annat kön än det tilldelade.

5. Teoretiska utgångspunkter

Nedan redogörs för vårt teoretiska perspektiv och de begrepp vi använt i analysen.

5.1. Poststrukturalism

Med poststrukturalism som teoretisk utgångspunkt menar vi att subjektet inte är något på förhand givet. Subjektet förhandlas i kontexter och är en aktiv agent i skapande av sin könsidentitet. Samhälleliga strukturer tvingar oss inte att vara på ett specifikt sätt, utan diskursers påverkan gör vissa sätt att vara åtråvärda och leder till att vi aktivt gör det till en del av oss själva. Förhandlandet av subjektivitet är en process som konstant omkonstrueras och subjektet kan reflektera kring regleringar och därmed även göra motstånd mot dessa, vilket innebär att den diskursiva praktiken inte helt kan kontrollera subjektets identitet (Lenz Taguchi, 2014).

Det queerteoretiska perspektivet innebär ett kritiskt förhållningssätt till det som anses vara normalt och bidrar till att uppmärksamma de samhällsstrukturer som bland annat berör genus och sexualitet. Istället för att försöka förstå det som anses bryta mot normerna riktas blicken mot det som annars sällan diskuteras; nämligen normerna själva. Inom queerteorin finns det en stark kritik mot att det skulle finnas äkta eller autentiska identiteter (Ambjörnsson, 2006).

5.1.1. Diskurs

Diskurserna skapar sammanhang och gör det möjligt för individer att förstå sin omvärld

utifrån ett visst perspektiv. När det kommer till identiteter så blir det viktigt att markera vad som inte ingår i det egna identitetsspektrat och därmed positionera vilken diskurs en önskar ingå i (Börjesson, 2003). Diskursen är inte bara det som manifesterar begäret utan är även begärets objekt. Begäret att få ingå i specifika diskursiva praktiker blir en stark längtan då den kontextuella sanningen sägs rymmas däri. Diskursen är därför något som människor ständigt försöker bemästra och ta sig in i. Det finns många procedurer som verkar för att begränsa och kontrollera diskurser och dessa agerar både från insidan och utifrån (Foucault, 1971).

Att närma sig könsuttryck som konstruerade och upprätthållna i särskilda praktiker är användbart för att förstå den komplexa relationen mellan könsidentitet som något framställt och mångfalden av dessa framställande i deras sociala kontext. Paechter (2007) menar att maskulinitet och femininitet förstås ha olika betydelser i olika tider och rum och om vi behandlar dem som diskursiva praktiker kan vi få syn på olika framställningar och deras betydelse. En persons könsidentitet är inte av naturen given utan förändras när vi rör oss mellan grupper, mellan platser och utrymmen samt över tid. Det är viktigt att ha i åtanke när en ska analysera hur människor blir könade varelser i olika sociala sammanhang. Paechter (2007) menar även att det är deltagandet som konstituerar identiteten, och att dela en genusbaserad repertoar blir viktigt för att framställa individens könsidentitet. Den delade repertoaren är olika sätt att visa upp sig själv; så som gångstil, tal, kläder och beteende. För att bli accepterad som deltagare i en viss könskategori i en praktikgemenskap måste en gestalta den gruppens könsuttryck. Om det inte görs så ses en inte som fullvärdig medlem av den gruppen. I praktiken räcker det inte att hävda medlemskap i en könsgruppering utan det krävs ett legitimerande av de som redan är medlemmar. Identitet kan därför liknas vid ett övertygande iscensättande av en specifik roll. Detta definieras inte bara av individen, utan även externt av gruppens attityd gällande den specifika individen. Paechter (2007) menar att identitet är den förhandlande upplevelsen av självet, som produceras i en social kontext snarare än att identiteten är given. En individs identitet kan enbart förstås utifrån de praktiker där individen deltar.

5.1.2. Performativitet

Det språk som används berättar inte bara om den existerande verkligheten utan är en medproducent av vår bild av verkligheten. Den performativa kraften i ett uttalande sätter igång en rad psykologiska och sociala processer vilka bidrar till att forma individer och strukturer. För att språket ska bli performativt krävs det att det är ständigt återkommande. På så vis blir en persons könsidentitet en effekt av ständigt återupprepade uttalanden och handlingar. Ett exempel på detta är när föräldrar efter födelsen får reda på att deras barn tolkas som en flicka eller pojke. Detta performativa uttalande startar då en process; konstruktionen av kön (Ambjörnsson, 2006). Performativitet syftar till att kön är något som subjektet gör och görs till, inte något en bara är (Butler, 2005). Lenz Taguchi (2014) beskriver hur kroppen är språklig och en del av formulerandet av identitet. Kroppen materialiserar olika könsuttryck inom olika kontexter. Begreppet performativitet kommer i vår analys användas till att förklara hur kön görs utifrån kroppen.

5.1.3. Den heterosexuella matrisen

Heteronormativitet syftar till den norm där heterosexualitet ses som det mest önskvärda och självklara sättet att leva (Ambjörnsson, 2006). Uppdelningen mellan man och kvinna är konstruerade och utvecklas ur det Butler (2007) kallar den heterosexuella matrisen. Det är genom denna matris som kroppar, kön och begär blir förståeliga. Femininet skiljs från maskulinitet för att sedan knytas ihop som mall för hur det heterosexuella begäret ska förstås. I och med matrisens härskande ställning knyts individer till den och förväntas reproducera

normen. Denna ordning gör att vissa sexuella relationer, begär, rörelsemönster och tal får en mer privilegierad position, blir mer meningsbärande och begripligare än andra (Ambjörnsson, 2003). Den heterosexuella matrisen resulterar i att kön endast kan förstås utifrån en dikotom förståelseram där kvinna och man är de två möjliga kön som individer kan välja att identifiera sig som. Kön måste också konstrueras på rätt sätt, exempelvis behöver en kvinna ha vad som kodas som en kvinnlig kropp och uppträda som kvinna utifrån samhällets förväntningar för att personen ska vara förståelig (Ambjörnsson, 2006). Den heterosexuella matrisen kommer i vår analys att användas som ett verktyg för att förstå hur kroppen får förväntningar på sig utifrån en heterosexuell norm.

6. Metod

Studien har genomförts med hjälp av kvalitativa och semistrukturerade intervjuer inspirerade av metoden livshistoria. Intentionen har varit att ta del av och förstå människors berättelser, vilket föranlett valet av intervju som metod. Enligt Trost (2010) är intervjun således ett verktyg som kan användas för att hitta mönster i livshistorier.

Beroende på respondenternas svar formulerades följdfrågor och frågorna ställdes i den ordning som upplevdes som lämplig vid varje specifikt tillfälle (Trost, 2010). Inspirationen från livshistoria har i vårt fall använts som ett tillvägagångssätt för att skapa förståelse om hur skapandet av en könsidentitet är samhälleligt och socialt konstruerat. Därmed kan respondenternas berättelser knytas ihop med andra teorier för att förstå hur individerna förhandlar sin subjektivitet (Goodson & Numan, 2003). Vi formulerade på förhand en intervjuguide där frågorna formades för att ge uttömmande svar med möjlighet för personlig tolkning. Intervjuguiden delades upp utifrån tre olika tidsepoker som skulle följa den livshistoriska tematik vi avsåg att belysa. Tidsepokerna var barndom, ungdom och vuxen. Barndom definierades som en period från födelsen fram till att personen var tolv år eller slutade mellanstadiet. Ungdomen tog sedan vid och sträckte sig fram till att personen var 19 år. Frågor som ställdes gällande personens liv efter att den fyllt 19 år hamnade under kategorin vuxen. Tidsepokerna var tänkt som ett stöd för intervjupersonerna för att lättare kunna förstå vilka berättelser vi var intresserade av. Inom varje tidsepok hade vi även vissa kategorier såsom kärlek/vänner, familj/fritid och skola/jobbb. Intentionen med intervjuguiden var att den skulle lägga en grund för ett behagligt samtal och inte något stabilt som vi var tvungna att utgå ifrån. Inför varje intervju förklarades upplägget men vi försökte även vara tydlig med att tidsepoker och teman är ingenting respondenterna behöver förhålla sig till. Kom de på ett annat minne de ville delge oss fick de gärna säga det. Inför intervjuerna genomfördes två testintervjuer för att se om frågorna gick att förstå. Det resulterade i att några frågor omformulerades.

Trost (2010) diskuterar också intervjumetoden utifrån maktaspekter. Han menar att intervjun, om den inte genomförs noggrant och reflekterat kan innebära ett maktövertagande, bland annat om flera personer närvarar vid intervjun. Efter noga övervägande valde vi trots detta att båda skulle närvara vid samtliga intervjuer. Vid våra testintervjuer insåg vi vikten av att ställa bra följdfrågor för att få de svar vi önskade. Det resulterade i att en person fick vara ansvarig för intervjun utifrån vår intervjuguide och en person kunde anteckna, uppmärksamma kroppsspråk, tystnader och fokusera på bra följdfrågor. För att undvika en obekväm situation fokuserade vi på att skapa en trygg intervjumiljö. Inför varje intervju tillfrågades varje respondent om de hade något önskemål om plats för intervjun. Tre intervjuer ägde rum på pedagogiska biblioteket i ett grupprum och en intervju på respondentens arbetsplats. I grupprummet fanns det möjlighet för oss att innan intervjun reflektera över våra och icke-människors placeringar i rummet. Kvale och Brinkman (2014) menar att även icke-människor

är delaktiga i konstruktionen av rummets kontext. Exempelvis använde vi oss av artefakter för att grupprummet skulle uppfattas som en trevlig miljö. På bordet hade vi dukat upp med duk och den fika som respondenterna önskat. Bordet vi satt vid stod intill väggen och varje person satt vi var sin sida för att undvika konstruktionen två-mot-en. Intervjuerna spelades in och mikrofonen vi använde placerades intill väggen för att undvika att den skulle vara i blickfånget.

Intervjuerna genomfördes enskilt med varje respondent och vår utgångspunkt var att skapa en intervjusituation där deltagarna kunde känna förtroende för varandra (Goodson och Numan 2003). Inför varje intervju förklarades syftet och de etiska riktlinjerna från Vetenskapsrådet (2011) som intervjun förhöll sig till. Intervjupersonerna fick även denna information skriftligt (se bilaga 2) och båda parter skrev under. Intervjuerna varade mellan 90 - 120 minuter. Under vissa intervjuer berättade vi korta anekdoter vilket i enlighet med Goodson och Numan (2003) är viktigt när en arbetar med livshistoria för att även intervjuaren delar med sig av en del av sig själv. Efter varje intervju diskuterades dels resultatet som framkommit i intervjun, men även intervjusituationen och intervjuguiden.

Intervjuerna transkriberades och sedan påbörjades analysarbetet genom inspiration från diskursanalys. Diskurs kan beskrivas som ett sätt att förstå och tala om världen eller ett fenomen. Diskursanalysen har utgångspunkten att det språk vi använder för att tala om världen inte neutralt återspeglar denna och att våra identiteter spelar en aktiv roll i förändringen och skapandet av den (Jørgensen & Phillips, 2000). Vår inspiration från diskursanalys finns inom kartläggandet av de processer om hur kön görs, skapas och förhandlas genom subjektets möjliga positioner.

6.1 Urval

Urvalet kan beskrivas som ett strategiskt bekvämlighetsurval. Kvale och Brinkmann (2014) beskriver strategiskt urval som att forskaren medvetet gör ett val av respondenter som är lämpligt utifrån studiens syfte och bekvämlighetsurval som att forskaren väljer personer som finns i dess omgivning. Urvalet består av fyra individer, två personer som definierar sig som transpersoner och två personer som definierar sig som cispersoner, av dessa är två kvinnor och två män. Enligt RFSL (u.å) är begreppet transperson ett parablybegrepp som rymmer många olika definitioner för personer med könsvarierande identiteter. När begreppet används är det viktigt att ha i åtanke att personerna själva kan identifiera sig enligt en rad olika könsuttryck. Termen cisperson innebär enligt RFSL (u.å) att personens kön är linjärt, det vill säga att könsidentiteten, det juridiska könet och kroppens könsorgan stämmer överens med vad personen blivit tilldelat vid födseln. Inför urvalet stod vi inför ambivalens gällande val av respondenter. Det kritiska perspektiv vi vill skriva fram är beroende av att inte reproducera normer, därav krävdes stor reflektion kring urval. I början var tanken att endast intervjua transpersoner, men detta ändrades då det fanns en risk att generalisera och också bli normativa. Vi vill lyfta hur subjektiviteten alltid förhandlas oavsett könsvariation och valde därför att intervjua både transpersoner och cispersoner.

Respondenterna som vi har intervjuat fann vi genom vårt sociala nätverk, genom vänner och bekanta. Studien presenterades att handla om könsidentitet och skulle utgå ifrån berättelser ur deras liv. Vår önskan var att få en spridning och mångfald i våra respondenters könsidentitet. Det är dock viktigt att anmärka att urvalet inte är representativt och att det inom olika grupper finns stor skillnad i synen på kön och könsidentitet. Då det är stora skillnader inom grupper valde vi medvetet att intervjua personer med liknande ålder, mellan 22 till 30 år gamla, vilket även var ett lämpligt urval då vi tänker att könsidentitet grundläggs när en är ung. Samtliga

respondenter har även ett liknande kulturellt ursprung och är alla födda samt uppvuxna i Sverige. De bor i eller i närheten av Göteborg i dag men är inte nödvändigtvis uppvuxna där. Liknande kulturellt ursprung samt spridningen bland födelseort var inte ett medvetet val från vår sida utan blev ett slumpmässigt resultat av vårt bekvämlighetsurval.

Med utgångspunkt i studiens kritiska analytiska hållning kan en brist i vårt urval vara att det riskerar att reproducera en binär syn på uppdelningen av kön då vi endast intervjuat personer som definierar sig som antingen kvinna eller man. Detta ger inte en rättvis bild av det spektra som kön egentligen innebär. Kön är inte något binärt utan något flytande med flera olika nyanser. En önskan hade varit att även haft en intervju med en person som ställer sig utanför den normativa könsuppdelningen av man eller kvinna och definierar sig som icke-binär för att se hur den personen skapar sin könsidentitet och gör kön. En person vi inte lyckades lokalisera för en intervju.

6.2 Etiska överväganden

I arbetet med studien har stor vikt lagts vid att reflektera kring etisk problematik. Inför varje intervju fick personer skriftlig information (se bilaga 2) om de etiska riktlinjer som uppsatsen följer i enlighet med Vetenskapsrådet (2011) så som information om vad som ska studeras, samtycke, nyttjande och konfidentialitet. Respondenterna fick även erbjudandet om att läsa igenom transkribering samt den färdiga uppsatsen.

Inom reflektionen kring de etiska övervägande har det även varit relevant för oss att inte bidra till att utsatta grupper hamnar i en mer utsatt position. I en rapport från Statens folkhälsoinstitut (2008) belyses problematiken att forskning inte ska präglas av ett "vi och dom"-tänkande. I vår uppsats där både normbrytande samt normativa personer har intervjuats har det varit viktigt för oss att använda ett inkluderande språk där vi inte reproduceras en syn på någon som annorlunda och avvikande.

6.3 Validitet och reliabilitet

Validitet innebär om en mäter det som avses att mäta och reliabilitet hur väl mätningen är utförd. Begreppen härstammar från kvantitativ forskning och blir annorlunda inom kvalitativ forskning då den sociala verklighet vi lever i är i ständig förändring (Trost, 2010). I vår uppsats försöker trovärdigheten förmedlas genom att redovisa hur intervjuerna genomförts samt hur resultaten har analyserats med relevanta teorier och begrepp. Under studiens gång har stor vikt lagts vid att reflektera kring användandet av studiens centrala begrepp, vilket är förenligt med vår poststrukturalistiska ansats då språk är en central del i skapandet av normer och strukturer. Utgångsläget har varit att ständigt reflektera kring de begrepp vi använder och handskas med utifrån ett kritiskt perspektiv för att undvika att reproducera normativa föreställningar.

7. Resultat

Nedan presenteras studiens resultat. Personerna som står i fokus beskrivs var för sig, med fokus på deras enskilda berättelser. Berättelserna presenteras med utgångspunkt i frågor om bakgrund, vilka hinder och möjligheter de har stött på i utvecklingen av deras könsidentitet. Berättelserna skrivs utifrån en beskrivande text med stöd i infogande citat. Namnen på personerna är pseudonymer för att värna om deras integritet.

7.1. Sofie, 22 år - "Så ja, jag är väl ganska tjejig men ändå inte"

Inför vår första intervju skulle vi träffa en person som vi har valt att kalla för Sofie. Platsen för

intervjun var i ett av bibliotekets grupprum. För att skapa en mysig och mer hemtrevlig stämning hade vi dukat upp med påskmust och kaffe samt citronkrämfyllda muffins. Sofie hade jobbat hela dagen men var pigg och glad när hon kom till oss. Då intervjun började sent på eftermiddagen startades intervjun omgående.

Sofie är en kvinna som kommer från en by i norra Norrlands inland. Hon beskriver sin uppväxt som mestadels trygg med en sammansvetsad familj. Föräldrarna skiljde sig när hon var fyra år och efter det träffade hon sällan sin far. Hon berättar att han led av alkoholproblem och sällan dök upp vid deras avtalade möten. Den tidiga skolgången präglades av lek och umgänge och Sofie beskriver sig som en passiv betraktare till den mobbning som försiggick. Sofie berättar att det var en flicka som blev utsatt för mobbning på grund av hennes kläder och hennes beteende.

Sofie hade många nära vänner under sin uppväxt, där de närmaste var andra flickor. Uppväxten präglades också av en närvaro av djur vilket återspeglas i hennes intresse för hästar och ridning. Under mellanstadiet experimenterade hon med identitetsuttryck genom att klä sig som punkare, men det övergavs vid övergången till högstadiet till förmån för tjejgängets intresse för smink, kläder och killar. Hon berättar:

Sen hade jag ju mina kompisar och vi hade inte hunnit bli fjortisar än, så de hade ju inte så mycket smink och så, vi var ju barn fortfarande. (...) Det var väl mer, som sagt jag var ju punkare där när jag var 12, sen ville jag inte vara det mer, då var jag färdig med den biten, det var i samma veva då som vi började sminka oss, tänka på killar, varför vet jag inte. (Sofie)

Man sminkade inte sig varje dag men för det mesta, tror jag man gjorde det. Det var strävan att man skulle orka upp på morgon och sminka sig, det var ju det man ville hinna med, men det hann man ju inte alltid. Men då kände man ju sig ful när man inte hade gjort det. Ångrade man sig i slutet på dagen. (Sofie)

Sofie beskriver ovan hur hon som tonåring försökte passa in. Hon kände sig exempelvis ful om hon inte var sminkad. Beskrivningen kan tolkas handla om hur hon tidigt började förhandla om acceptans för en viss könsidentitet och hur kroppen ingick samt användes för detta. Sofie berättar om en känsla av ett behov av att gå upp tidigt på morgonen för att sminka sig, för om inte detta gjordes straffade det sig senare då hon kände sig ful. Det fanns ett internaliserat krav på tjejerna när de började högstadiet att vara engagerade i sitt utseende.

I nionde klass blev det ett byte av högstadieskola till en i den närliggande staden. Hon beskriver flytten som en negativ händelse och upplevelserna i den nya skolan som jobbiga då hon och de nya eleverna inte blev välkomnade in i gemenskapen. Tjejerna i den nya skolan beskrivs som än mer utseendefixerade än de i Sofies gäng och killarna som macho, vilket Sofie pratar om i negativa ordalag. Vi noterar således en paradox, där Sofie betonar vikten av sminka sig varje dag i skolan samtidigt som hon inte verkade vilja bry sig för mycket.

I gymnasiet började Sofie på ett naturbruksgymnasium några mil från hennes födelseort. Där bodde hon på internat tillsammans med en barndomsvän och ett nytt tjejgäng bildades i hennes klass. Hon gick ett program som var inriktat mot hästskötsel. Själv beskriver hon sig själv och sina vänner som att de kunde uppfattas som dryga hästtjejer. Sofie träffade en kille som var några år äldre som hon inledde ett förhållande med. Efter något år skaffade hon en lägenhet i anslutning till gymnasieskolan där hennes pojkvän flyttade in. På fritiden umgicks hon med sina vänner och de festade ofta i någons lägenhet. Hon beskriver en kultur där alkohol stod i centrum och det var viktigt att dricka rätt mängd. Under tiden på högstadiet

pratades det aldrig om andra sexualiteter än den heterosexuella och stämningen i samhället beskrivs som homofobiskt. I gymnasieskolan gick det en övervägande majoritet tjejer och Sofie beskriver det som att några av dem förändrade sin sexualitet under gymnasietiden för att inleda samkönade relationer.

Fast jag kommer ändå ihåg att i ettan och tvåan kom det en våg typ, så det kändes som om alla blev det bara för att bli det liksom.. alla var nog inte det men det blev någon grej. Jag kommer ihåg att vi pratade om det bara vafan ska hon också bli det nu.. plopp plopp plopp de bara ploppar upp typ. Så då var man lite såhär skeptisk.. bara vafan det här kan inte stämma typ. Så det var det enda negativa jag kan komma ihåg att man pratade om det. (Sofie)

Flera av tjejernas homosexuella identitet gjorde Sofie fundersam. I citatet ovan kan urskiljas en antydning till att Sofie upplever att tjejerna har förändrat sin sexuella läggning, från heterosexuell till homosexuell. Homosexuell var något de blev medan heterosexualitet ansågs vara naturligt. Det ifrågasattes aldrig att de flesta tidigare var heterosexuella medan det på gymnasiet ifrågasattes att flera av tjejerna är lesbiska. Själv har Sofie alltid identifierat sig som en heterosexuell tjej.

Efter gymnasiet vikarierade Sofie som städerska på ett företag i norra Norrland. När hennes vikariat tog slut bestämde hon sig för att flytta söderut till en stor stad. Hon flyttade in som inneboende i en lägenhet i en förort tillsammans med en barndomsvän och hennes plan var att vara ledig ett tag innan hon började söka jobb. Efter ett halvår fick hon en timanställning på en förskola och hon och hennes vän fick också en egen lägenhet i en annan förort. Sofie beskriver att hennes intressen förändrats något sedan gymnasiet. Hon har inte längre möjlighet att syssla med djur men har istället börjat dansa, vilket hon gör några gånger i veckan. Festandet har även minskat, men är fortfarande något som hon tycker är roligt att ägna sig åt. Att träffa nya människor och flörta med killar beskrivs som något spännande. Något som alltid har varit viktigt för Sofie är att ta hand om sitt yttre, bland annat ha välvårdat hår och snygga naglar. Om hon ser bra ut så mår hon bättre. Hon beskriver sin klädstil som avslappnad och "inte så tjejig".

Ja, jag klär mig väl inte så jättetjejigt men inte pojktigt i alla fall kan jag känna. Men.. jag är ganska flummig av mig, jag vet inte om jag är så himla tjejig egentligen alltså när jag är med mina tjejkompisar vi är så jävla muppiga så det finns inte. Så jag är nog inte så tjejig, jag sover i såhär gamla raggsockor, går i långkalsonger.. jag är väldigt obrydd typ. Men samtidigt är jag också brydd ibland och blir såhär tjejig och vill ha såhär fina grejer på mig, med nagellack och alltihopa. Så ja, jag är väl ganska tjejig men ändå inte. (Sofie)

Sofie visar på att det inom olika diskursiva praktiker finns skilda möjligheter och begränsningar utifrån rådande genusnormer. När hon och hennes tjejkompisar betar sig "muppigt" och skojar med varandra uppfyller det inte kriterier för att vara kvinna, men inom den här specifika kontexten blir beteendet acceptabelt. Den diskursiva praktiken som innefattar Sofie och hennes vänner är ett tryggt rum att befinna sig inom medan det senare i intervjun framkommer att hon tycker om att klä upp sig ordentligt inför fest. Här återkommer paradoxen kring att gestalta kvinnlighet på en lämplig nivå inom den diskursiva praktiken.

Sofie berättar om en ständig frågeställning kring vad hon ska bli; om vad hon ska plugga eller var hon vill jobba. I dagsläget vill hon mest umgås med sina nära vänner och leva livet i storstaden, men i framtiden vill hon både flytta utomlands och studera. Hon berättar att hon anser sig behöva mer livserfarenhet innan hon börjar arbeta eftersom hon kanske vill syssla med människor med social problematik.

7.2 Freja, 23 år - “men jag kände att det är väldigt viktig att jag var feminin”

Vår andra intervju var med Freja. Duken var på plats, kaffe var framdukat och goda veganbrownies låg redo att förtäras. Freja var lite trött när hon kom till oss för att hon suttit i biblioteket och läst en bok en stund. Det tog inte lång stund innan hon verkade pigg och alert igen.

Freja är en kvinna, boende i en stad i Västsverige. I dag studerar hon till lärare på gymnasienivå och hennes önskan är att läsa masterutbildning i litteratur till hösten för att sedan komma in på forskarutbildningen. Hennes biologiska familj består av en mamma och en pappa som fortfarande är gifta samt en äldre bror. Redan från när hon var liten kände hon sig isolerad från familjen och kände sig sällan riktigt delaktig.

Tidigt var hennes huvudsakliga intresse att läsa, något som Freja beskriver som en flykt från verkligheten. Hon upplevde sig aldrig riktigt bekväm i sin verklighet förrän långt senare. Hon berättar:

Jag vet att jag prenumererade på X-men ganska länge, alltså serietidningen. Och jag identifierade mig ganska starkt med det utanförskapet som mutanterna kände eller blivit utsatta för. Och jag väntade ju själv på att min mutantkraft skulle göra sig känd. (Freja)

Här beskriver Freja, så som under flera tillfällen under vårt samtal, hur hon kände sig utanför under merparten av sin barndom. Freja beskriver vidare hur hon ofta försökte finna sammanhang att känna igen sig i och vara en del av. I läsningen av böcker och tidningar kände hon sig trygg och karaktärerna som gestaltades som annorlunda blev hennes referenspunkter.

Favoritämnen i skolan var engelska och svenska. Rasterna spenderade hon främst med en vän gående bakom skolan, där de promenerade fram och tillbaka och pratade. Freja beskriver sig själv som introvert. Hon märkte inte av någon direkt mobbning på låg- och mellanstadiet men berättar att det säkert fanns där. Självt upplevde hon sig inte utsatt för mobbning men kände sig heller aldrig inkluderad. Tankarna kring kärlek på den här tiden handlade om en känsla av att ingen skulle vilja ha henne och funderingar kring varför hon var ensam.

I sjätte klass skiftade hon skola och gick sedan i den nya skolan fram till nionde klass. Redan under låg- och mellanstadiet mådde Freja dåligt, men beskriver att hennes psykiska ohälsa under den tiden var lättare att ignorera.

Under åren började Frejas liv upplevas mer svårhanterligt. Den påtagliga förändringen började på högstadiet och i relation till att kroppen förändrades. Hon berättar:

Och, speciellt när jag kom in i puberteten så var det ju väldigt jobbigt då men jag förstod ingenting vad det var förutom att någonting var det som var fel. Jag visste inte riktigt vad någonting var. (...) Det är jobbigt att vara tonåring oavsett, men när kroppen börjar förändras och det går åt fel håll blir det ju ännu värre. (Freja)

Ovan framgår hur Freja fick en förändrad syn på sin kropp. Hennes kropp blev något som kändes främmande och obekvämt. Puberteten presenteras som något naturligt och som alla genomgår, men för Freja blir detta något onaturligt som späder på den redan befintliga psykiska ohälsan.

Freja redogör att hon hade tre killkompisar i skolan under högstadiet, men kände sig aldrig riktigt inkluderad i den stora gruppen. Hon fortsatte sin flykt i böcker och spel. Under högstadiet fick hon även en dator vilket gjorde internet till ett sätt att fly och att skapa sig själv.

Ja, i början så var det [internet] väl mest ett sätt att slippa fokusera på den värld jag levde i på riktigt liksom. Och samtidigt kunde jag ju hitta andra som också mådde dåligt och ja, känna att Wow, jag är inte den enda som känner såhär. Och samtidigt hittade jag ju en stil som tillät mig att bryta mot maskulinitetsideal och så utan att folk ifrågasatte det allt för mycket. (...) Aa, det var ju att, liksom, som ett litet emo i början på 2010-talet, eller när gick jag, amen typ, 2000 där något, så då var det ju okej att ha smink och långt hår och måla naglarna och så vidare. Det var ju ingen som brydde sig mer än att de skrek ”jävla emo” efter en. Och det var ju inte så farligt liksom. Och, tillsammans med internet hittade jag också ett community där det fanns andra som också var emo och alternativa och mörka och svåra och skrev poesi. Näe, jag vet inte. Men, aa, det var skönt att känna att Hej jag har ett sammanhang jag är inkluderad någonstans även om det inte är i köttvärlden så finns det internet liksom. (Freja).

Här beskrivs hur Freja under högstadiet också började testa olika uttryck för identitet. Freja började under den här tiden klä sig utifrån en emostil, vilket för henne innebar svarta kläder, svart snedlugg, smink, långt hår och att måla naglarna. I citatet belyses internets stora betydelse då det möjliggjorde att hitta en stil och en gemenskap som tillät henne att utforska sin identitet. Emostilen som diskursiv praktik möjliggjorde att gestalta könsidentiteten utan stark förankring i normativa könsmarkörer. Citatet speglar också hur viktigt det var med en gemenskap och en kontext att känna sig inkluderad inom. Trots att hennes normbrytande stil kunde leda till kränkningar var det värt att utstå dessa för att tillhöra ett sammanhang.

Det fanns ingen på högstadieskolan som hade anammat emostilen, men Freja hade på den här tiden träffat en flickvän via internet som gick på en annan skola i samma stad. Flickvännen samt några av hennes vänner hade samma stil och de började umgås. 14 år gammal började Freja dricka alkohol, vilket blev en verklighetsflykt samtidigt som det var en strävan av att bli inkluderad i något sammanhang. Hon och hennes vänner spenderade tiden med att lyssna på emomusik, dricka alkohol i billiga studentlägenheter och kedjeröka under fläkten. Frejas fritid bestod av att sova över hos flickvännen, se på tv-serier och gå på fester. Inom den krets där hon befann sig fanns det en exotifiering av bisexualitet och det pratades mycket kring det. Freja beskriver att tankarna kring kärlek och sex handlade mycket om njutningen som ligger i att få bekräftelse, både i det sexuella där hon fick bekräftelse på att någon var attraherad av henne samt i de starka känslorna som de hade för varandra och när de sa att de skulle vara tillsammans för evigt.

På gymnasiet kom Freja in på estetiska programmet med inriktning mot musik. Hon berättar att skolan kallades för emoskolan och där det fanns flera individer som var normbrytande. Fritiden spenderades med ett nystartat band och hemma hos sin nya flickvän. Hennes erfarenhet av perioden var att flickvännens mamma kunde vara dömande mot hennes annorlunda stil. På helgerna fortsatte festerna i någons lägenhet och samtalen handlade om musik. Det diskuterades även hur dåliga "normala" personer var eftersom de ansågs vara naiva och inte förstod hur jobbigt livet var. På gymnasiet träffade hon även en transperson för första gången.

Det var ju också på gymnasiet som jag träffade en öppen transperson för första gången, vilket var ganska livsomvälvande. Så, den här personen var ickebinär och det var ju första gången som

jag såhär fick höra att det går att vara trans liksom, it's a thing och det existerar och det går och jag var såhär varför har ingen berättat det här för mig tidigare?! Och så gick jag hem och googlade och läste och hittade forum och läste och googlade lite till och var såhär men vafan? Det är ju det här som är fel! Det är ju det här som gör att jag hatar mig själv. Det är det här som inte stämmer, och det var ju då jag förstod att okej, jag är tjej liksom. Det var så enkelt, typ. (Freja)

Den nya bekantskapen var en brytpunkt för Freja. Mötet med personen möjliggjordes genom ett sammanhang där flera normbrytande personer träffades och därmed fann Freja någon att identifiera sig med. Det var på det viset hon fick förståelse för att en kan vara transsexuell, att transsexualism existerar och hon blev upprörd över att ingen hade berättat det tidigare. Freja började förstå sin könsidentitet och att det var på grund av det tilldelade manliga könet som hon hade hatat sig själv. Hon provade att klä sig i klänning och kjol och hennes far fällde en kommentar om att hon såg ut som en tjej vilket resulterade i att hon lämnade en broschyr till föräldrarna och dagen efter hade de ett långt samtal där Freja berättade att hon var transsexuell.

Jag gick i feminint kodade kläder i skolan tills det var någon i parallellklassen som sa något kränkande som jag förträngt exakt vad det var, då vågade jag inte längre. Men de jag spelade i samma band med de var såhär amen det är klart, vi stöttar dig och vi finns här för dig och respekterade och var jättenice liksom. Men, även fast jag gick på den konstiga skolan där alla var liksom freaks och emo och... ah, utomstående var rädda att komma in på skolan typ för vi var så konstiga typ. Men trots det så vågade jag inte va mig själv på skolan. (Freja)

Asså, emostilen var ju väldigt androgyn på många sätt, alltså lite wibbly-wobbly-gendery-bendery typ, så det underlättade, det gjorde det lättare att för mig att uttrycka den jag är och så, men eftersom jag liksom hade varit instängd i en viss mall så länge så ville jag ju liksom när jag kom på att okej, jag är tjej så ville jag ta igen allting jag hade missat och ha liksom plufsiga tyllkjolar och grejer bara för att ta igen, så, men det gick inte riktigt. Asså, emosar, eller den alternativa världen brukar såhär amen, mainstreamfolk är så jobbiga för de följer så många normer och så, men det är inte bättre i den alternativa världen på något sätt egentligen. Det är såhär, a men om du bryter mot normer på rätt sätt så accepterar vi dig, men om du gör det på fel sätt kommer vi va lika jobbiga som alla andra. Så, kajal, svart nagellack och liksom svarta kläder det gick bra, men där någonstans tog det slut. (Freja)

Freja beskriver ovan hur hon under den här tiden blir tvungen att kompromissa med sin identitet för att anpassa sig till de olika sammanhang hon rör sig inom. Paradoxalt som skolan möjliggjorde för Freja att få förståelse för sin könsidentitet, begränsade den även hennes sätt att uttrycka denna. Även inom den emokultur som Freja tidigare upplevt som ett tryggt rum, fanns det normer som inte var tillåtna att bryta. Ju längre Freja kom i sin transidentitet desto trängre kändes emostilens kulturella möjligheter.

När Freja började identifiera sig som en transperson stöttade hennes närmaste vänner henne i identiteten, medan föräldrarna ändå fortsatte att använda fel pronomen. Flickvännen blev först chockad över Frejas nya identitetsuttryck men accepterade det senare, dock var de tvungna att dölja Frejas könsidentitet för flickvännens mamma vilket hon beskriver som jobbigt. Under den här tiden kontaktade hon också BUP men vägen till transutredningen blev en lång process som innebar flera remisser till olika ställen, bland annat röntgen för att testa om hon hade en hjärntumör eftersom de ville utesluta en neurologisk förklaring till hennes könsidentitet. Efter ett tufft år av olika möten fick hon äntligen ett team som kunde starta utredning och sen dröjde det ytterligare fyra år innan det blev en operation.

Studenten var en jobbig upplevelse. Freja önskade att ha en vit klänning och långt snyggt hår men hade inte berättat för släkten om transidentiteten, vilket gjorde att hon hamnade inför två val. Antingen ha kostym och må dåligt eller ha klänning och behöva förklara sig och må dåligt för att ingen respekterar henne för den hon är. Det blev en kompromiss, tack vare hennes emostil kunde hon ha en skjorta med spets och korsettsnörning i ryggen vilket gjorde att upplevelsen kändes okej samtidigt som det fortfarande var jobbigt. Emostilen gjorde det lättare för Freja att uttrycka den hon var samtidigt som det inom den alternativa stilen fanns normer kring hur en fick vara normbrytande. Vackra tyllkjolar som Freja hade önskat använda passade inte in i den mall som emostilen erbjöd, där svart kajal, svart nagellack och svarta kläder var normen.

Efter gymnasiet flyttade Freja hemifrån och kom in på lärarlinjen. Under sin första tid som student brottades hon med olika identitetsuttryck:

Ett tag så försökte jag vara väldigt feminin och typ, ja men, nu när jag utbildar mig till lärare så är det väl bäst att jag skärper till mig och skaffar mig en vuxen stil, slutade färga håret ett tag. Men iallafall, men jag kände att det är väldigt viktigt att jag var feminin, och det var dels på grund av utredningen för den är väldigt, väldigt binärnormig och typ könsrollsbinden och så och dels på grund av min dåvarande flickvän som såhär ”ja, men i ett lesbiskt förhållande så måste en vara butch och en vara femme” och hon läste typ bygg på gymnasiet, så obvious, I was the femme one. Och sen tog det slut och jag kände men okej, varför känner jag att jag måste va så feminin hela tiden? Är det för min egen skull eller är det för omgivningen? Och då hade jag liksom fått min diagnos och jag hade fått mina hormoner och fått mina operationer till slut också, så näe, okej. Raka benen är jävligt jobbigt, jag slutar med det. Raka sig under armarna, det är också jävligt jobbigt, jag slutar med det. Sminka sig? Det kan va kul ibland när jag känner för det. På mina villkor. (...) Och jag var på typ årskontroll med min hormonläkare förra året och så.. allting såg bra ut och värdena var bra och så sa de efter ett tag att socionomen från utredningsteamet har nu ett kontor här och så var vi i samma korridor, vill du hälsa på henne och så gick jag dit och jag hade på mig liksom lite pösiga mjukisbyxor med galaxy print och den jackan och så säger hon att ”Ja, alltså du klär dig ju ganska maskulint nu för tiden.” Galaxyprintmjukisar och shockrosa jacka, mm jättemaskulint, verkligen. Så det beror ju på vem man frågar. (Freja)

Freja beskriver hur hon använder kroppen för att förhandla om en acceptabel identitet. På grund av sin nya framtida identitet som lärare, upplevdes ett krav att anpassa sin stil efter den rollen. Hon beskriver också att i mötet med transvården framkommer ett implicit krav att gestalta kvinnlighet för att få den behandling Freja uttrycker att hon behöver. Kroppen får även en central roll i hennes sexualitet eftersom hennes flickvän uttrycker att det i en lesbisk relation behöver vara en som gestaltar det maskulina och en som gestaltar det feminina. När relationen tog slut och transitionen var avklarad befann sig Freja åter vid en brytpunkt där hon kunde förhandla med sin könsidentitet i förhållande till de förändrade positioner hon nu rörde sig inom. De nya positionerna gav möjligheter att reflektera kring de normer som hon upplevt i de gamla kontexterna och att kunna göra motstånd mot dessa vilket inte alltid gick okritiserat förbi. Detta återspeglar sig i exemplet med socionomen från utredningsteamet.

Enligt Freja var transutredningen hon genomgick präglad av en binär syn på kön, vilket tog sig uttryck genom att de frågade vilka leksaker hon lekte med när hon var liten, vilket som är hennes favoritfärg och en undran kring hennes sexuella identitet med tanke på att hon var intresserad av kvinnor. Freja kände ett behov av att svara rätt på frågorna annars skulle de kunna säga nej eller så kunde processen ta längre tid. Att svara rätt innebar belöningen att få den vård som hon behövde och förtjänade. Freja påpekar också att det finns ett problem kring att göra motstånd mot normer i sin roll som transkvinna. Exempelvis kan valet att inte raka

benen få en ciskvinna att kallas för äcklig och hårig feminist medan det för en transkvinna kan ta mycket allvarligare uttryck i form av transmisogyna hatbrott och risken att bli mördad.

När vi frågar Freja hur hon tänker kring sin könsidentitet säger hon att hon är kvinna som råkar ha en annan bakgrund och andra erfarenheter än andra kvinnor har. Detta är något som kan bli påtagligt och jobbigt inom feministiska rum när en pratar om kvinnans frigörelse och att Frejas erfarenheter inte blir inkluderade då ciskvinnan är normen i dessa rum.

Freja beskriver hur hon har haft relationer som både varit monogama samt polygama men att inget av det har fungerat. Hon kom fram till att titlar på relationer skapar onödig stress och när hon började prata med andra personer hittade hon begreppet relationsanarkist vilket innebär att vara kritisk mot de normer som finns inom en relation och i stället försöka tillgodose samtligas behov utan att det ska vara exklusivt. Freja beskriver att kärlek inte blir mindre värt bara för att en älskar flera personer samtidigt.

7.3. Lukas, 27 år - “För jag hade ett så extremt manshat verkligen själv.”

Den tredje intervjun ägde rum i ett grupprum i pedagogiska biblioteket på en fredagsförmiddag. Personen vi intervjuade var en kille som vi har valt att kalla för Lukas. Vi bjöd på kaffe och utsökta veganbrownies som vi bakat, men han nöjde sig med att dricka kaffe.

Lukas är en man som är född och uppvuxen i en stor stad i mellansverige tillsammans med sin familj bestående av mamma, pappa och en yngre bror. Han beskriver sin barndom som trevlig och att han hade en bra relation med sin bror som var fri från bråk och konflikter. Fotboll var ett stort intresse inom familjen och Lukas spelade fotboll själv under lång tid. Låg- och mellanstadiet beskrivs som okomplicerat. Lukas berättar om en specifik lek som utfördes på rastera i lågstadiet där barnen iscensatte sexuella aktiviteter i en närliggande skog till skolbyggnaden, något som inte uppskattades av lärarna. Den mobbning som förekom på skolan tog sig uttryck i att alla inte var inkluderade, men under den tiden var det inte mer komplicerat än så. Dock beskrivs jargongen i klassen som hård vilket Lukas kopplar samman med att många av klasskamraterna hade trassliga hemförhållanden. Generellt sett var det en klass med väldigt hårda tjejer som tog mycket plats. Killarna var lugnare och syntes och hördes inte lika mycket.

När Lukas skulle börja på högstadiet hade den skola han gick på beslutat att utvidga sin verksamhet till att också innefatta de senare åren av grundskolan, något som han var skeptisk till då han gärna skulle ha bytt miljö. Viljan att byta skola kom från en känsla av att stämningen ändrades i mellanstadiets slut och blev mer stökig. Under högstadiet var det viktigt för Lukas att spendera så lite tid som möjligt i skolan då han mådde allt sämre. Att skolka var delvis ett sätt att straffa föräldrarna för att de var ignoranta gällande hans personliga välbefinnande, men det fanns även andra anledningar. I Lukas egen klass fanns det en jargong där han kallades för “pojkgig” eller “jävla flata”, vilket han själv inte tyckte var så farligt. Värre var slagen och bråken av eleverna i årskullen över honom. Han säger:

Jag hade det lite besvärligt i början på högstadiet för jag fick jävligt mycket stryk. För att jag var konstig. (Lukas)

När alla inte är, när alla inte är barn längre utan tjejer och killar. Och förutsätts vara heterosexuella och om någon avviker från det kan det vara lite jobbigt. (...) Dom tyckte väl att

jag var en lesbisk person eller det var det som var problematiskt. Men då hade jag inte formulerat något sånt alls för mig själv, så det var liksom mer jaha, är jag? Det har jag inte tänkt på. (Lukas)

I berättelse kan utläsas hur han riskerade straff genom att bryta mot sociala regler. På den tiden hade Lukas inte själv formulerat sin sexualitet men hans kropp och utseende tolkades enligt honom själv ligga utanför den heterosexuella normen.

Den alltmer våldsamma kulturen men också hans situation ledde till att Lukas bytte skola, men på grund av den tidigare skolans röriga organisation så låg han kunskapsmässigt långt efter sina nya klasskamrater. Till slut fick Lukas byta tillbaka till sin ursprungliga skola för att matcha hans kunskapsnivå. Inför skolbytet beskriver han hur han varit kaxig gentemot sina förtryckare eftersom han skulle lämna stället, vilket var något som slog tillbaka på honom när han fick återvända. Slagen fortsatte komma fram till åttonde klass då Lukas berättar att han bytte inställning från att ha varit passiv mottagare till att börja slå tillbaka. Han beskriver att hans nya tillvägagångssätt ingav respekt vilket i sin tur gjorde att slagen avtog. Då skolan var en otrygg plats träffade han vänner i andra sammanhang för att sitta i någon park, dricka öl och vara glad. De nya vännerna fann han i musiksammanhang och i politiska grupperingar. Internet möjliggjorde också att finna en gemenskap där det gick att diskutera svåra frågor och Lukas upplevde forumen som en trygg plats där det fanns möjlighet att prata med andra som hade erfarenheter som liknade hans.

Lukas började på gymnasiet men fick inte gå kvar efter första terminen på grund av för hög frånvaro. Istället fick han en praktikplats på en förskola vilket han beskriver som en positiv förändring och något som han tyckte var kul. Han umgicks fortfarande med de vänner som han träffat under högstadietiden och det var framförallt deras politiska engagemang som höll dem samman. Miljön beskrivs som marxistfeministisk och kvinnoseparatistisk. Samtalsämnen gällande feminism och radikal vänsterpolitik var de som stod högst på agendan. Lukas berättar att det fanns vissa maktförhållanden i gruppen där den tydligaste var att cismän inte hade något att säga till om. Han berättar:

Det jag minns mest från den här tiden att det var ett jätteviktigt sammanhang för mig att befinna mig i, att vara en del av en grupp på det sättet. Även om det också var ganska problematiskt. Och det var också ganska svårt för mig att formulera min könsidentitet i den miljön eftersom det var inte särskilt välkommet att göra något som hade med killar att göra.. Men jag är väldigt glad över att jag har varit i den, att jag har med mig det. (...) Men jag kom aldrig så långt med det [könsidentiteten] för det var så himla laddat. För jag hade ett så extremt manshat verkligen själv. Och befann mig i en miljö där det bara osade manshat.. så neej, det måste finnas något annat sätt, måste kunna gå runt det här på något sätt. Men det gick inte fast det tog ett tag till att komma fram till. (Lukas)

Ovan beskrivs hur Lukas fann en gemenskap inom det politiska sammanhanget samtidigt som kontexten gjorde det svårt för honom att formulera sin könsidentitet. Inom det politiska umgänget gjorde åsikterna att det inte fanns något utrymme att vilja definiera sig som man eftersom det var förknippat med rollen som patriarkal förtryckare.

Lukas har aldrig identifierat sig som tjej men har försökt att ikläda sig rollen då det var av politisk vikt i de sammanhang där han umgicks. Under den här tiden frångick han tanken på att ha monogama förhållanden och började leva i polygama kärleksrelationer, något som han gjort sedan dess. Tankarna kring könsidentiteten var under en tid flummig och han kände sig bekväm med att inte definiera sin könsidentitet.

Lukas reste senare till Australien, ett år som betydde extremt mycket och blev en brytpunkt i hans liv. Han berättar:

För då kom jag liksom ifrån den miljön som jag hade här. Detta var liksom innan Queer kom till stan. Det hade liksom, det fanns inte här då. Men det hade hunnit komma till Australien och det öppnade upp ganska mycket vägar för mig att komma överens med mig själv och ändå behålla mina värderingar utan att det blev en total krock och att jag såg att det fanns ett sammanhang med massa andra människor som jag hade saker gemensamt med, det var inte så att jag var en sämre människa. (Lukas)

Sammanhanget i Australien blev alltså en brytpunkt för Lukas som gav nya möjligheter för att komma överens med sin könstillhörighet och ändå behålla sina värderingar utan att de kolliderade. Han hamnade i ett sammanhang där han träffade människor som han hade mycket gemensamt med och kom till insikt att han inte var en sämre människa för att han ville definiera sin könsidentitet.

Hemma från Australien läste han upp sina betyg på Komvux och började senare studera psykologi. Planen är att forska inom psykologi och han säger att han identifierar sig mycket med sina studier då hans person ofta blir kopplad till det ämne han läser. Exempelvis berättar han om hur han fått höra från klasskamrater att anledningen till hans könsambivalens var för att han utsattes för höga halter av testosteron som foster, något som Lukas bestämt avfärdar. Lukas transutredning började något år efter att han kommit tillbaka från Australien och tog två och ett halvt år att slutföra. Han hade trott att det skulle ta kortare tid då han redan genomfört en bröstreduktion utomlands, men det visade sig inte hjälpa. När vi frågade varför han kände sig nödgad att genomföra operationen utomlands får vi svaret:

För det var ingen i Sverige som ville göra det. Dom vägrade, eftersom jag inte hade någon diagnos då så var det ingen privat plastikkirurg som ville ta sig an det eftersom en kvinna ska ha bröst. (Lukas)

Återigen ser vi ett exempel på hur kroppen används som ett verktyg för att gestalta könsidentitet och hur vården tog tolkningsföreträde över hans könsidentitet. Eftersom de tolkade hans kropp tolkade de därmed också hans identitet som kvinna, och i kvinnorollen finns inget utrymme att vilja avlägsna sina bröst. Lukas berättar att det finns många normer inom transutredningen kring hur en bör vara som transsexuell. Bland annat ville han av principiella skäl inte prata om sin barndom och han ville heller inte få en penis konstruerad.

Dels så ska det ju ha uppkommit väldigt tidigt, gärna såhär 3, 4, 5 års åldern och det är faktiskt väldigt viktigt att vilja ha en penis. Om det är så en konstruerad sådan, så det är väldigt viktigt också för att få den primära transsexualismdiagnosen. Och dom uppföljde inte jag. (Lukas)

Lukas beskriver här hur transsexualism ordnas enligt system av normer. Viljan att ha en penis ansågs inom transutredningen vara ett måste för att få definiera sig som man. I dag har inte Lukas diagnosen transsexualism.

Just nu har han tagit en paus från sina studier då han blir trött av den hormonbehandling han påbörjat. När han är ledig så tycker han om att cykla och att umgås med sina få men nära vänner. Han beskriver sin klädstil som ganska neutral och lite tråkig, men han svarar ändå jakande på frågan om han lägger stor vikt vid hur han ser ut. I hans mening är det omöjligt att inte bry sig eftersom alla förväntas att uttrycka sin personlighet på något sätt.

Att benämnas med fel pronomen är i dag inte någon katastrof för Lukas, men han tror att den inställningen kommer förändras allt eftersom hans kropp får mer maskulint kodade drag. Vi frågar honom hur han markerar sin könsidentitet:

Jag markerar den inte så mycket. Mer än, hur jag väljer att presentera mig och hur jag väljer att se ut och så, alltså jag lämnar det ganska öppet att de får göra den bedömningen som de vill, jag går inte in och rättar men sen vet jag ju också att det kommer se annorlunda ut om ett tag [efter hormonbehandling] och då kommer folk göra en annan bedömning. Och då kanske jag kommer att gå in och rätta. (Lukas)

Lukas beskriver att när hans kropp förändras genom hormonbehandling antar han att personer kommer koda honom som man i större utsträckning än i dag. Det blir då även viktigare för honom att andra definierar honom med det kön som han själv definierar sig med och som hans kropp signalerar.

7.4. Kaj, 30 år - “Det är på något sätt manligheten som ifrågasätts”

Vår fjärde intervju var med en person som vi har valt att kalla Kaj. Under intervjun med Kaj befann vi oss i en lokal på hans jobb. Lokalen var en lunchrestaurang som var på den sena eftermiddagen nästan folktom. Den publika platsen ledde till en del personer i rörelse i vår omgivning, något som Kaj inte verkade bry sig nämnvärt över och signalerade en trygghet trots det offentliga miljön.

Kaj är en man som är uppvuxen i en stor stad i Sverige med sin mamma, han har inga syskon och hans pappa gick bort innan han föddes. Han har alltid varit en energisk kille och fick ofta skäll av personalen på förskolan och skolan för att han var för högljudd, hittade på bus eller hade svårt att sitta still. Under sin tid på förskola lyckades han få samma person att börja blöda två gånger i från huvudet. Kaj beskriver lekarna och sitt beteende som typiskt manligt. När skolan började var årskurs ett och två hyfsat lugna medan det i trean på lågstadiet uppkom flera både verbala och fysiska bråk. Det förekom även mobbning på låg- och mellanstadiet och enligt Kaj var det små saker som gjorde de mobbade personerna annorlunda vilket räckte för att bli utsatt. Det kunde vara nog att berätta något skämt som de andra inte upplevde vara roligt eller att ha på sig vad de andra barnen ansåg vara fulare kläder.

Ett frikort för att undvika mobbning var att vara duktig på fotboll, vilket var en genomgående trend i Kajs liv; var en duktig på fotboll, fick en högre status. I de manliga sportsammanhangen började även öknamn användas vid ett tidigt skede. Fotbollen beskrivs även som en gemenskap.

Men vi hade alltid fotbollen som vi tränade liksom tre fyra gånger i veckan kanske så det var alltid fullt fokus där. Då har man ju alltid vänner, så jag var aldrig impopulär men jag kände mig ändå kanske utanför på något sätt, i allafall i sjuan, kanske även i åttan möjligtvis. Jag var kortast i klassen, förutom en annan kille som hette M, jag var 158 i sjuan så jag var näst kortast i klassen på 30 pers, så fysiskt sett hade man inte så mycket att komma med. Jag kom inte i puberteten förrän mellan åttan och nian, så det tog ett tag. (Kaj)

Fotbollen beskrivs som ett sammanhang där det fanns möjlighet till umgänge, men han beskriver samtidigt ett utanförskap som sammanlänkas med kroppen. Kroppen förmedlar en känsla av underlägsenhet eftersom Kaj var kortast i klassen och då inte kunde hävda sig.

På högstadiet började Kaj på en ny skola och det var en omvälvande förändring. Det var mycket bråk och ett hårt språkbruk. Relationen mellan tjejer och killar förändrades också. Han berättar:

Även den sexuella spänningen var helt annorlunda mellan tjejer och killar. Folk började ha sex och prata om det öppet. Det blev liksom en statusgrej och det förändrar kemin väldigt mycket. Mer testosteron, mer östrogen, mer allt. Så, äe, turbulent tid. Jag vet inte om... första gången man kanske blev medveten om jaget, eller vad man ska säga. Man blev medveten om sig själv på ett annat sätt och man blev tvingad också tack vara att andra är före i utvecklingen och påpekade vissa saker som man själv inte hade tänkt på. Så extremt mycket tankar och känslor som snurrade runt. (Kaj)

I Kajs beskrivning framställs kön som två motpoler med grund i biologiska skillnader och heterosexualitet som givet. För honom blir den här tiden full av förväntningar men också krav från andra. Därför spenderade han istället stor del av sin tid med att spela datorspel och syssla med sport. Bråken i skolan försökte han undvika även om han markerar att det var svårt. När vi ställer frågor kring vad som har påverkat honom känslomässigt kommer det på tal:

Det var nog de gångerna man höll på att hamna i bråk fast liksom vek ner sig eller fegade ur. Då blev man ju retad för det. Å det var ju jobbigt. Tungt, liksom. Det är på något sätt manligheten som ifrågasätts, inte för att det var uttalat så, men det var jobbigt. Jag kommer ändå ihåg att jag kände att det var mer värt än att börja slåss, för när jag gick på lågstadiet så var väl det den utlösande faktorn, så var jag ganska, men inte våldsam, men jag hade ju väldigt mycket energi och var det någon som gav sig på mig så gav jag igen. Men sen så hade jag så extremt dåligt samvete. (Kaj)

Enligt Kaj förväntades en kille vara "manlig". Manligheten förhandlades genom de förväntningar som fanns. Kaj vill inte slåss på grund av att han fick dåligt samvete efteråt, samtidigt som han kunde bli retad för att han inte slogs. Inom pojkarnas bråkiga kultur fanns endast valen mellan att slåss eller få manligheten ifrågasatt.

På gymnasiet började Kaj återigen i en ny klass när han började läsa teknik. Det var flest killar i klassen och fanns flera seriösa och duktiga elever. I och med en ny klass redogör Kaj för hur stämningen förändrades, från att ha varit en person som befann sig i mellanskiktet, inte utstött och inte heller bland de populäraste, blev han överlägsen i klassen. Han utövade sport till skillnad från flera andra och tog mycket plats direkt från start. Gymnasieprogrammet satte höga krav på eleverna, därav gick Kaj från att vara en person som på högstadiet kunde rätt mycket och ansågs vara smart till en person som presterade på medelnivå. Kaj beskriver att han fick kämpa för att få normala betyg. I skolan umgicks han med några få personer, de hade inte mycket gemensamt men de hade samma humor och intresse för datorspel. På fritiden fortsatte fotbollen ta upp största delen av hans tid.

Det var mycket hets i fotbollslaget och tydliga grupperingar. När Kaj var 16 år gammal bestämde sig laget för att hårdatsa och han menar att det var på grund av sen pubertet och en mindre kropp än flera andra som han inte längre fick vara med i laget. Han lyckades dock fortsätta framstå som sportsligt högpresterande, vilket han nedan beskriver som viktigt:

Jag bytte lag till ett lag som inte var bra och som jag inte brydde mig om så mycket, och där var jag bäst i laget så att då höjdes jag upp sportsligt, så det var bra för självkänslan. Sen bytte jag lag till ett bättre lag med väldigt seriös tränare, bra spelare och där var jag också en av de bästa så där börjar sportsligt självförtroendet växa och det gör mycket. Det är allt som krävs egentligen för att det ska kännas mer meningsfullt. Så det var de stora förändringarna på det

sättet. (Kaj)

Att vara bra på fotboll återkommer som något viktigt vid flera tillfällen i Kajs berättelse. Här förklarar han hur hans självförtroende förstärktes i samband med lagbytet och han menar också att det var en stor förändring för honom. I fotbollssammanhang var det viktigt att vara bäst.

Det var en kille som var mobbad i laget faktiskt, men han var också precis som de andra. Han kom utifrån vid ett senare tillfälle och var bara kanske lite för schysst, lite för inställsam. Han var ganska bra på fotboll, men det räckte för att bli mobbad (Kaj)

Tidigare har Kaj berättat om den hetsiga jargongen som finns inom fotbollslaget. I exemplet ovan framkommer det hur individer behöver förhålla sig till detta för att bli accepterade av de andra i laget. Att vara för trevlig inom fotbollens praktik kunde straffa sig genom att bli mobbad av de andra i laget.

Kaj beskriver skolan och fotbollen som två olika miljöer och den tredje miljön han befann sig inom var festerna som emellanåt ägde rum. Den miljön kunde vara bråkig och det var vid flera tillfällen som folk kom till en fest endast för att bråka utan någon speciell anledning. Om en kände någon av de som började bråka förväntades en hoppa in och hjälpa sina vänner. Det ansågs coolt att slåss. När de fick komma in på krogen beskrivs upplevelsen som en jakt om att få idka samlag med så många olika partners som möjligt. Trots att inte homosexualitet ansågs som något avvikande, var det endast heterosexuella förbindelser som var av intresse. Internet spelade även en stor roll under den här tiden. Kaj hade sin första internet dejt när han var 16 år. Högre upp i åldrarna anordnade de även internetdejtyster.

Efter studenten reste Kaj till Australien och studerade psykologi och filosofi. Detta resulterade i ett helt nytt umgänge där inga bråk eller hetsig jargong existerade. Kaj berättar här att han hade sitt första förhållande med en fyra år äldre tjej från Japan.

Så att det var helt annorlunda, hon var fyra år äldre med så allt var annorlunda. Jag fick lära mig allt från scratch med för jag hade ingen koll. Jag har inte fått något manligt inpräntat för jag hade ingen pappa så jag har fått lära mig allt sånt från scratch. Så jag kunde smälla igen dörren i ansiktet på henne för jag tänkte inte på att hålla upp den, det var såna småsaker som man kan förvänta sig. (Kaj)

Kaj hamnar här i en position där han förhandlar sin manlighet i förhållande till sin kvinnliga partner. Det framkommer förväntningar på hur han bör förvalta sin könsidentitet och hur han bör bete sig efter den. Kaj förhandlar även sin manlighet i förhållandet till sin far som han aldrig har träffat och därmed legitimerar sitt handlande som en form av kunskapsbrist.

När han lämnade Australien tog kärleksrelationen slut. Efter det arbetade han även på ett kryssningsfartyg i Karibien, vilken enligt Kaj var bra för självförtroende då det var många kvinnor som attraherades av hans skandinaviska utseende samt att de fick arbeta med public speaking vilket gjorde att han blev bekväm med att prata framför stora folkgrupper. Kaj flyttade sedan tillbaka till Australien för att jobba med IT något som han har fortsatt med och fortfarande arbetar med i dag men på hemmaplan.

I dag berättar Kaj att han gillar att spendera sina helger med olika aktiviteter. Det kan vara att spela tvspel med vänner, naturupplevelser, en helg i tränings tecken eller en helg där han går på ravefest. Stor del av fritiden spenderas på träning, så som yoga och löpning. Kaj

värdesätter relationer med vänner där det finns ärlighet, generositet och givmildhet. Det är viktigt att stötta varandra och gärna ha djupa samtal kring känslor, något som Kaj märker att flera av hans manliga vänner har svårt med. Detta har resulterat i att han tagit avstånd från vissa vänner vilka enligt hans beskrivning har fastnat i en destruktiv machokultur. Kaj beskriver sig inte direkt som särskilt manlig i sitt beteende. Han har aldrig känt ett behov av att vara särskilt "macho" och bryr sig inte så mycket om olika könsstereotyper. Exempelvis har han inga problem med att gråta offentligt. Det betyder inte nödvändigtvis att han gör det, men han berättar att han kan.

8. Analys

Resultaten i studien visar på några centrala beröringspunkter mellan hur deltagarna resonerar kring skapande av könsidentitet. För att belysa detta kommer analysen ta sin utgångspunkt utifrån två beröringspunkter; kroppen och diskursiva praktiker. Dessa betraktas inte som skilda från varandra utan är sammanlänkade.

8.1. Kroppens betydelse

I dessa unga människors berättelser framgår hur kropp regleras av den heterosexuella matrisen. Kroppens uttryck och position framställs relevant i gestaltandet av kön. Resultaten visar hur kroppen på olika sätt signalerar uttryck för könsidentitet vilket påverkar handlandet och den sociala arenan dessa individer rör sig på.

Ett exempel är när Sofie berättar hur hon och hennes vänner använder sin kropp som uttrycksmedel när de började sminka sig. Aktiviteten används för att gestalta kvinnlighet och den sminkade kroppen hjälper till att göra kön och att förmedla könstillhörighet. Kroppen kan därför tolkas som en performativ artefakt. Det framkommer också att sminkningen sammanlänkas med att tänka på killar. I likhet med Ambjörnsson (2006) ser vi därför att det är genom den heterosexuella matrisen som Sofies (men också andras) begär bli begripligt och att det finns en förväntan att män och kvinnor ska åtrå varandra. Sofie berättar hur det kan straffa sig att inte sminka sig då hon kunde ångra sig under dagen. Det kan tolkas som att kroppen påverkar det sociala rummet, då den inte lever upp till förväntningar kring gestaltandet av kvinnlighet. Sofies motstånd mot förväntningarna blir något som hon själv definierar som ångestladdat. Hennes ångest går att förstå utifrån den heterosexuella matrisen, där motstånd inte premieras.

Som transsexuell kände även Freja en förväntan på sig från omgivningen att gestalta kvinnlighet, dels utifrån transutredningen men även utifrån hennes flickvän. I hennes samkönade relation fanns tendenser till att den dikotoma mallen för ett förhållande skulle upprätthållas. Detta tog sig uttryck i att Frejas flickvän tog på sig rollen som butch, där maskulinitet gestaltades och Freja rollen som femme, som stod för det feminina. Även den samkönade relationen utgick från en mall där endast två kön existerar och förväntas vara varandras motsatser samtidigt som de begär varandra. Under intervjun med Freja kommer det även fram att könsidentitet förhandlas genom kroppen i form av paradoxen att gestalta kvinnlighet samtidigt som hon ställde sig kritisk mot de förväntningar som den kvinnliga kroppen har på sig. Freja bestämde sig för att ta avstånd från att raka sig under armarna och vissa kvinnligt kodade attribut som hon inte kände sig bekväm att identifiera sig med, detta trots att hon beskriver att det kan få konsekvenser i form av transmisogyna hatbrott. Detta kan tolkas utifrån ett queerteoretiskt perspektiv med stöd från Ambjörnsson (2006) där blicken riktas mot normerna för att bryta ner ett identitetsskapande och komma ifrån identitet som något autentiskt och också som ett motstånd mot diskursen kring kvinnlighet. Lenz Taguchi

(2014) menar att individen är en aktiv agent i skapandet av könsidentiteten och att identitet är något som ständigt omkonstrueras i samband med att subjektet uppmärksammar regleringar kring kön. Freja har synliggjort normer och använder sin kropp för att göra motstånd mot de regleringar som härskar inom diskursen kring kvinnlighet och heterosexualitet. Hennes motstånd blev dock kritiserat inom transutredningen där en socionom upplevde henne som "manligt" klädd. Socionomens förvirring kan förklaras utifrån den heterosexuella matrisen där Freja inte gestaltade kvinnlighet på rätt sätt vilket gjorde att hennes könsidentitet inte blev begriplig. Här går det att urskilja hur kroppen blir performativ när den förändrar rummet och det sociala samspelet.

I likhet med Freja har Lukas också upplevelser av en transutredning där hans könsidentitet inte kunde förstås utifrån den kropp han önskade ha. Viljan att inte ha en penis gjorde hans könsidentitet oförståelig till den nivå att han inte tilläts få diagnosen transsexualism. Återigen ser vi att de förväntningar som existerar kring kön och kropp gör att kroppen måste förhålla sig till en ställning där den reproducerar ett förståeligt sammanhang. Innan transutredningen beskriver Lukas ett annat exempel på att det finns normbarriärer att överbygga när individer vill förändra kroppen för att den ska spegla den egna könsidentiteten. Lukas berättar att ingen plastikkirurg i Sverige ville utföra en bröstreduktion på honom. Han bedömdes av andra som kvinna och förväntades därför fortsätta reproducera en kvinnligt kodad kropp. Den egna viljan och könstillhörigheten var inte nog då det visuella talade emot honom. I Lukas berättelser framkommer det också att han själv upplever att det visuella till viss del är relevant när andra kategoriserar hans kön. När han avslutar pågående hormonbehandling tror han att han kommer lägga större vikt vid att omgivningen använder rätt pronomen då kroppen kommer signalera och gestaltas utifrån maskulina normer. Detta kan förstås utifrån performativitet där kroppens uttryck förväntas göra maskulinitet. Lukas kropp kan också förstås som performativ under hans skoltid, där personer tolkade honom som lesbisk eftersom han inte gestaltade en tydlig kvinnlighet. Ambjörnsson (2006) menar att begär och kropp är sammanlänkade, vilket synliggörs i hur omgivningen tolkade Lukas identitet. Han tolkades inte som heterosexuell då den heterosexuella matrisen kräver tydliga dikotoma könsgestaltningar.

I Kajs berättelser framkommer också hur normer och förväntningar på kön tar sig uttryck. Kaj beskriver hur han var bland de kortaste både i klassen och i fotbollslaget. Likhetstecken sätts mellan en kort kropp och att inte ha så mycket att komma med inom den maskulina gemenskapen. Den korta kroppen överensstämmer inte med en manlig idealbild och för att förstå detta utifrån hur kön görs, reproduceras en norm om den manliga kroppen där längd är viktigt för att få legitimitet. I enlighet med Paechters (2007) teori om delad genusbaserad repertoar där könsuttryck tar sig olika uttryck inom grupper, kan detta ses som viktigt för att göra manlighet på rätt sätt för att fullt ut få delta i Kajs aktuella gemenskap. Kroppen kan också uppfattas som performativ när Kaj berättar om kroppar i förändring under högstadiet och beskriver de sexuella förväntningar som uppstår. Han beskriver begärens som heteronormativa, där män och kvinnor förväntas begära varandra. När Kaj var tillsammans med en kvinna i Australien framkommer det i hans berättelse flera förväntningar på hans beteende utifrån en manlighet som han inte ansåg sig uppfylla. Exempelvis höll han inte upp dörren för flickvännen, ett agerande som Kaj upplever ligga utanför den manliga diskursen. Vi ser utifrån relationen hur han förhandlar sin egen könsidentitet utifrån de normer som existerar gällande hur kvinnor och män förväntas bete sig mot varandra. I Kajs berättelser ser vi också hur kroppens gestaltning av känslor blir möjliga och begränsade i relation till ens könsidentitet. Trots att Kaj i vissa sammanhang försöker ikläda sig normerna så gör han även motstånd mot dem. Han berättar hur han kan gråta offentligt och uttalandet i sig pekar på att

han anser det som normbrytande. Svaghet måste döljas utifrån en traditionell bild av gestaltad manlighet.

I likhet med Foucault (1971) ser vi hur normernas makt härskar samtidigt som det förekommer ett visst mått av motstånd mot rådande diskurs. Samtliga respondenter gör motstånd, i vissa fall stora och andra fall små. Sofie struntar i att sminka sig någon dag i skolan, Freja rakar sig inte under armarna, Lukas vill inte ha en penis och Kaj kan gråta offentligt. Motståndet blir en del i det aktiva agentskapet i förhandlande av könsidentiteten.

Resultaten visar på flera exempel på hur kroppen i relation till den heterosexuella matrisen är med i förhandlandet av könsidentitet. Kroppar, begär och förväntningar kring gestaltandet av kön blir förståeligt utifrån det som Ambjörnsson (2006) benämner som den heterosexuella matrisen, där heterosexualitet är normen och de två könen samhället konstruerat, kvinna och man, förväntas åtrå varandra samtidigt som de är varandras motsatser. I Sofies berättelse sammanlänkas ett intresse för smink med ett intresse för killar. I Lukas fall framkommer det att han blev mobbad av andra elever och kallad för "jävla flata" för att han bröt mot normer kring hur en kvinna bör vara. Kaj berättar att en kort person inte "hade så mycket att komma med". Freja redogör för att det fanns påtryckningar även inom hennes lesbiska relation att den ena parten skulle gestalta manlighet (butch) och den andra kvinnlighet (femme). Trots skilda berättelser belyser de alla kroppens position i skapandet av könsidentitet. Lenz Taguchi (2014) beskriver hur kroppen är språklig. I de berättelser som våra respondenter delar med sig av ser vi hur personerna uttrycker sig med kroppen och talar genom den. I resultatet framkommer det att de feminina och maskulina uttryck som individen gestaltar blir den substans som ligger till grund för hur kroppar kan förstås utifrån den heterosexuella matrisen. Vid flera tillfällen förekommer kroppens relevanta position i gestaltandet av kön och personernas förhandlande av sin könsidentitet. På samma sätt som performativitet genom språket konstruerar vår verklighet (Ambjörnsson, 2003) får kroppen en liknande position då den signalerar uttryck för könsidentitet och förändrar den sociala arenan. När kroppen används som ett verktyg för att uttrycka sig så blir den vad vi har valt att kalla en performativ artefakt.

8.2 Den diskursiva praktikens villkor

Resultaten visar hur förhandlandet av könsidentitet och möjliga könsuttryck sker inom ramen för olika diskursiva praktiker. Vi har tidigare tagit upp kroppen som en performativ artefakt och Paechter (2007) belyser att kroppen kan användas som verktyg för att signalera medlemskap inom specifika praktiker. Att ingå i ett sammanhang där det är möjligt att identifiera sig med andra är viktigt då deltagandet i en praktik konstituerar identiteten. I likhet med Paechter (2007) som menar att könsidentitet förändras inom olika grupper och platser, kan vi se hur könsuttryck sker i förhållande till kontexten. Det framkommer att den diskursiva praktiken både ger möjligheter och begränsningar. I resultaten ges flera exempel på detta.

En av de diskursiva praktiker Freja rörde sig inom var emokulturen som erbjöd möjligheten till en praktikgemenskap där hon kunde identifiera sig med andra individer. I förhandlandet av sin könsidentitet gav den specifika praktiken henne möjlighet att hitta en klädstil där hon inte behövde förhålla sig till ett maskulint ideal. För att bli accepterad som deltagare i gruppen så krävdes ett visst identitetsuttryck vilket var förenligt med hennes egna preferenser. I takt med att hon utforskade sin könsidentitet ytterligare så kändes tillslut även emokulturens ramar som för trånga då den diskursiva praktikens egna normer kring klädstil inte gav henne möjlighet att uttrycka sin kvinnliga identitet fullt ut. I enlighet med Börjesson (2003) syns tendenser till att positionera diskursen utifrån vad som inte ingår i det önskade identitetsspektrat. Emokulturen tog avstånd från det som Freja beskriver som mainstream och då fick hennes klädval inte

bestå av färgglada tyllkjolar.

Liknande tendenser går att se i Lukas berättelse under hans period i den politiskt aktiva gruppen. Inom den politiska kontexten Lukas befann sig inom fanns ett konkret formulerat manshat där han upplevde svårigheter att utforska sin egen könsidentitet. Det var inte förenligt med gruppens åsikter att vilja befatta sig med manlighet. Trots att den diskursiva praktiken rymde intolerans mot att identifiera sig som man var gemenskapen en viktig del för Lukas. För att tala med Foucault (1971) blir Lukas berättelse ett exempel på hur människor försöker bemästra diskursen, då det finns ett begär att tillhöra den. När Lukas flyttade till Australien hamnade han inom en ny diskursiv praktik, som han beskriver som queer. Det nya sammanhanget öppnade för en normkritik gällande kön som var ny för honom och som överensstämmer med Ambjörnssons (2006) beskrivning av queerteori som innehållande en stark kritik mot identitet som något autentiskt. Kontexten gav Lukas möjligheter att behålla sina politiska värderingar samtidigt som han kunde utveckla sin könsidentitet.

En av de diskursiva praktikerna som Kaj befann sig inom var fotbollen. I fotbollslaget som endast bestod av män fanns vad Kaj beskriver som en hetsig jargong. Manligheten förhandlades inom kontexten och det fanns en förväntan att upprätthålla det som Paechter (2007) beskriver som en delad genusbaserad repertoar där en ska gestalta gruppens könsuttryck. Kaj uttrycker inte att han gjorde något aktivt motstånd mot jargongen vilket kan tolkas som en rädsla för att hamna utanför den diskursiva praktiken. Inom den manliga repertoaren fanns inte utrymme av att vara "för snäll", vilket kommer till uttryck i Kajs beskrivning av en ny lagkamrat som försökte ta sig in i grupperingen och blev mobbad. Snällheten var inte förenlig med praktikgemenskapen. Paechter (2007) menar att medlemmar måste bekräfta den nya medlemmens legitimitet men då han inte uppfyllde rådande normer blev han mobbad.

Sofie berättar att hon själv inte identifierar sig som speciellt tjejig med grund i att hon och hennes tjejkompisar är "muppiga" när de umgås. Paechter (2007) menar att könsidentiteten är föränderlig när vi rör oss mellan olika kontexter. I Sofies berättelse blir förhandlandet av den kvinnliga identiteten inom olika sammanhang synliggjord. I umgänget med sina närmaste vänner erbjuds möjlighet att göra motstånd mot det normativt kvinnliga där den muppiga jargongen kan existera. På andra arenor berättar hon att hon inte är lika obrydd och gärna gestaltar sin könsidentitet, exempelvis på fest där hon tycker om att klä upp sig. Omförhandlandet av subjektiviteten kan tolkas med hjälp av Paechter (2007) som menar att identitet enbart kan förstås utifrån individens praktiker.

I samtliga berättelser ser vi alltså hur olika praktiker påverkar förhandlandet av könsidentitet, både i form av möjligheter och begränsningar. Många olika procedurer samverkar för att kontrollera och begränsa rådande diskurser (Foucault, 1971). Detta exemplifieras genom hur respondenterna redogör för de praktiker där de ingår och vilka förväntningar på subjektet som rör sig där. De är inte passiva mottagare av kontextens normer utan aktiva reproducenter inom sina respektive diskurser (Lenz Taguchi, 2014). Det finns en vilja att vara en del av en gemenskap för att få möjlighet att uttrycka sin identitet. Emokulturen, fotbollslaget, den politiska grupperingen och det intima tjejgänget är samtliga diskursiva praktiker som könsidentitet förhandlas inom.

9. Diskussion

Den här uppsatsen har sin upprinnelse i kritiska frågor om samhälle, politik och identitet. Vår grundläggande intention var att synliggöra människors brottande med regler, normer,

förväntningar och utrymmen i strävan efter vad som anses vara normalt och accepterat. Tanken var också att avtäckta den ofta dolda individualiseringsdiskurs som påverkar vad som är möjligt att göra.

Grundläggande synliggörs hur kön görs och hur det ständigt förhandlas i förhållande till kropp, begär och kontext. Kroppen påverkar respondenternas förhandlande av sin könsidentitet genom att vara ett medel för att uttrycka och gestalta det kön de tillhör. Kroppen har också en central roll i förhållande till begär och detta förhandlas vidare inom de olika kontexter där subjektet rör sig. Vi kan se hur respondenterna är i ständig dialog med normer och förväntningar och uttrycker sig med hjälp av gestaltning och motstånd. Kroppen kan liknas vid en duk där identiteten målas fram och den ställs ut i de diskursiva gallerier där subjekten ingår. Vi beskriver detta genom Butlers (2007) begrepp performativitet och hur kroppen blir en artefakt som individerna använder för att gestalta könsidentitet. Respondenterna berättar om olika förväntningar på maskulinitet och femininitet och hur de förhåller sig till dessa. Förväntningar kring könsidentitet går att härleda till den heterosexuella matrisen där det går att urskilja i resultaten hur kroppen förväntas förmedla ett heterosexuellt begär för att bli begriplig av sin omgivning.

Olika kontexter påverkar betydelsen för skapandet av respondenternas könsidentitet genom de skilda praktikernas diskursiva villkor. Resultaten visar hur respondenterna genomför en reproduktiv handling när de tar sig an uppgiften att försöka bemästra och anpassa sig till kontexten. Detta i enlighet med Lenz Taguchi (2014) som menar att subjekten är mottagare av kontextens normer, något som innebär både begränsningar och möjligheter för individen. Lenz Taguchi (2014) belyser hur personer i skapandet av identitet är aktiva agenter inom diskurser. Detta ser vi genom hur respondenterna förhåller sig till normerna samtidigt som de gör motstånd vilket i flera fall straffar sig.

Våra respondenter har alla delat med sig av sina personliga livsberättelser. Hur de gör mindre och större motstånd och hur görandet av kön får olika konsekvenser. Motstånden är svåra att jämföra då de gör det utifrån olika positioner, samtidigt som vi ser vissa liknande mönster. Något som för den ena personen kan passera, kan få stora konsekvenser för en annan. Samma motstånd som cispersonerna gör mot rådande diskurs kring kön kan för transpersonerna få större konsekvenser. I vårt resultat kan vi se att transpersonerna brottas och är mer kritiska mot normativa föreställningar, vilket i flera fall har straffat sig och fått dem att må psykiskt dåligt. I inledningen berättade vi att många unga transpersoner lider av psykisk ohälsa (Ungdomsstyrelsen, 2010). Med vårt resultat i åtanke hade det varit intressant att se närmare på hur strukturella och samhälleliga värderingar kan vara skadliga för människors lust att våga utforska sin identitet.

Av svaren framgår också hur möjligheten att positionera sig står i relation till vilka erfarenheter personerna tillägnat sig och vilka kontexter som de fått möjlighet att ingå i. Resultaten visar exempelvis på betydelsen av att få insyn i och få ta del av motdiskurser. Genom nya erfarenheter har personerna hittat nya vägar att få utforska sig själva och sin könsidentitet. Deltagande i ny kontext kan leda till att nya möjligheter öppnar sig där personen kan finna sig själv och sitt eget uttryck. Detta får oss att ställa frågor kring vem som har möjligheten att tillägna sig nya erfarenheter och utforska nya diskurser. Vem bjuds in i gemenskapen och vem har råd att resa i sig själv? För att studera vem som har kapital att utforska sig själv och analysera sin situation bidrar en intersektionell analys, vilket enligt de los Reyes och Mulinari (2005) innebär att se hur flera olika maktordningar samverkar med varandra. Utifrån våra givna ramar fanns inte utrymme att studera detta närmare. Dock är det

intressant att nämna att vi i vår studie ser ett visst samband mellan personers klasstillhörighet och hur stora brott som begåtts mot den rådande genusdiskursen. Detta får oss exempelvis att reflektera kring frågan om betydelsen av klass när personer förhandlar sin könsidentitet.

9.1. Uppsatsens kunskapsbidrag

Dessa personers berättelser är viktiga för det pedagogiska fältet eftersom de bidrar till att utveckla kunskap om sociala processer, stabila mönster och för att visa att förändring är möjligt. Berättelserna synliggör vilka positioner subjektet har möjlighet att inta. Identitet är ett aktuellt ämne och därför relevant att betrakta utifrån ett pedagogiskt förhållningssätt där det dialektiska och komplexa förhållandet mellan samhälle och individ studeras. Den här uppsatsen är ett bidrag till att försöka få förståelse för hur individen fostras att bli en förståelig individ i vad Olesen och Pedersen (2000) beskriver som ett mångfasetterat samhälle. Hur kön konstrueras inom skolan får stort utrymme inom det pedagogiska fältet (se Ambjörnsson, 2003; Hellman, 2010; Paechter, 2007; Freitag, 2013) men inte lika mycket vikt läggs vid hur kön förhandlas inom subjekten utifrån rådande diskurs.

Det finns en del tidigare forskning kring hur kön görs, dels inom individer men också inom olika praktiker. I enlighet med tidigare forskning (se Hellman, 2010; Paechter, 2007) framkommer det i vårt resultat att kön är något som subjekten förhandlar och vi ser även hur identiteter är dynamiska och tar sig olika uttryck beroende på vilket praktik de rör sig inom. Joel et al (2013) visar i sin studie att människor inte är konstant tillfreds med sin könsidentitet, vilket vi kan känna igen i vår studie då våra respondenter har gjort motstånd och fortfarande gör motstånd mot normativa föreställningar kring kön. Dock varierar graden av motstånd. Vissa av våra respondenter har brutit helt med det kön de blev tilldelade vid födseln men gör fortfarande motstånd mot förväntningar på det kön de identifierar sig med idag. Vår studie bidrar med kunskap och exempel på hur motståndet kan ta sig uttryck. Studiens urval gör den även unik då vi undviker att fokusera på antingen det som anses normativt (se Paechter, 2007) eller det som anses avvikande (se Bremer, 2006). Styrkan i studien i relation till tidigare forskning ligger i att se hur individer förhandlar könsidentitet och gör motstånd bortom det dikotoma uppdelandet i norm och avvikelse.

9.2. Slutsatser och framtida forskning

I vår inledning skrev vi att kön oftast setts som något stabilt och fast (Bodén et al, 2011). Utifrån vårt resultat kan konstateras att kön snarare framstår som något föränderligt. Det behöver inte nödvändigtvis innebära att könsidentiteten förändras, men den omkonstrueras i relation till omgivningens krav och nya erfarenheter. Människor förhandlar och omförhandlar ständigt sin könsidentitet beroende på vilket rum de befinner sig i. Kön och könsidentitet är, som en av våra respondenter uttryckte sig "wibbely-wobbely-gendery-bendery".

Då vårt urval delvis i sig kan reproducera en binär och dikotom syn på kön, hade ett förslag till framtida forskning varit att studera hur personer som identifierar sig som intergender skapar sin könsidentitet. Begreppet intergender syftar till personer som varken identifierar sig som man eller kvinna (RFSL, u.å). Detta skulle kunna bidra till att vyerna vidgas kring synen på kön och att normativa uppfattningar om hur en bör göra kön utmanas. Möjligtvis hade detta också resulterat i ett nytt teoretiskt ramverk som inte tar sin grund i en cisnormativ uppfattning av världen.

Normer har en tendens att kategorisera oss i olika fack samtidigt som de ger sken av att det är frivilliga val som styr individen. I den här uppsatsen har vi försökt belysa vilka möjligheter individen har i skapandet av könsidentitet. Resultaten pekar på att den fria viljan står i relation

till individens position och kontextens utrymme. Samhällets normativa könssystem begränsar människor och därför är det viktigt att fortsätta kritisera detta; Fuck the cistem!

10. Referenslitteratur

- Ambjörnsson, F. (2006). *Vad är queer?* Stockholm: Natur och Kultur.
- Ambjörnsson, F. (2003). *I en klass för sig: Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer.* Stockholm: Ordfront.
- Bodén, L, Lenz Taguchi, H & Ohlander, K. (2011). *En rosa pedagogik.* Stockholm: Liber AB.
- Bremer, S. (2006). "Under ytan. Nio transpersoners berättelser om vardagsverklighet" i *Lambda Nordica*, Nr. 1-2, 2006, s. 7-29.
- Butler, J. (2007). *Genustrubbel.* Göteborg: Daidalos.
- Butler, J. (2005). *Könet brinner!: texter.* Stockholm: Natur och kultur.
- Börjesson, M. (2003) *Diskurser och konstruktioner.* Lund: Studentlitteratur.
- de los Reyes, P & Mulinari, D. (2005). *Intersektionalitet - kritiska reflektioner kring (o)jämlighetens landskap.* Malmö: Liber AB.
- Connell, R. W. (2009). *Om Genus.* Göteborg: Daidalos.
- Drake, K & Smedler, A. (2008). Identitet och kön. I P, Hwang & A, Frisé. (Red.) *Ungdomar och identitet.* (s. 40 - 61.) Stockholm: Natur och kultur.
- Foucault, M. (1971). *Diskursens ordning.* Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Freitag, M. (2013). *A queer geography of a school: Landscapes of safe(r) spaces.* *Confero.* 1(2), 123-161. doi: 10.3384/confero.2001-4562.13v1i21b
- Frisé, A & Hwang, P. (2008). *Ungdomar och identitet.* Stockholm: Natur och Kultur.
- Goodson, F & Numan, U. (2003). *Livshistoria och professionsutveckling. Berättelser om lärare liv och arbete.* Lund: Studentlitteratur.
- Hammarén, N. & Johansson, T. (2009). *Identitet.* Stockholm: Liber AB.
- Hellman, A. (2010). *Kan batman vara rosa? Förhandlingar om pojklighet och normalitet på en förskola.* (Doktorsavhandling). Göteborg: Göteborgs universitet. Tillgänglig: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/22776/2/gupea_2077_22776_2.pdf
- Hyltén Cavallius, C. (2012). "Tjejigt" och "killigt"- om hur kön görs och förstås av yngre barn. *RIG. Kulturhistorisk tidskrift.* 2012:2. Lund.
- Illeris, K. (2007). *Lärande.* Lund: Studentlitteratur AB.
- Joel, D., Tarrasch, R., Berman, Z., Mukamel, M., & Ziv, E. (2013). Queering gender: studying gender identity in 'normative' individuals, *Psychology & Sexuality* 5(4), 291-321. doi: 10.1080/19419899.2013.830640

Jørgensen, M & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S & Brinkman, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lenz Taguchi, H. (2003). Det finns inga naturliga kön. *Pedagogiska magasinet*. 2003-11-21, hämtad 2015-05-13 från <http://www.lararnasnyheter.se/pedagogiska-magasinet/2003/11/21/finns-inga-naturliga-kon>

Lenz Taguchi, H. (2014). *In på bara benet: En introduktion till feministisk poststrukturalism och subjektivitetsteori*. Malmö: Gleerups AB.

Lundgren, E. & Sörensdotter, R. (2004). *Ungdomar och genusnormer på skolans arena*. DFR-rapport nr 1: 2004. Falun: Dalarnas Forskningsråd.

Mialaret, G. (1985). *Introduction to the educational sciences*. Geneva: UNESCO.

Olesen, S & Pedersen, P. (2000). *Pedagogik i ett sociologiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur AB.

Paechter, C. (2007). *Being boys, being girls: Learning masculinities and femininities*. Berkshire: Open. University Press.

Statens folkhälsoinstitut (2008). *Vem får man vara i vårt samhälle? Om transpersoners psykosociala situation och psykiska hälsa*. Östersund: Statens folkhälsoinstitut.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Ungdomsstyrelsen. (2010). *Han Hon Hen*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Vetenskapsrådet. (2011). *God forskningssed* [Elektronisk version]. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Webbsidor

RFSL. (u.å). *Begreppslista*. Hämtad från 2015-02-17 från: <http://www.rfsl.se/?p=410>

Övriga källor

Askestad, E. (2014, 25 juni). Utan grupp - Ingen individ. *Svenska dagbladet*. Hämtad 2015-05-13, från http://www.svd.se/kultur/debattserie-om-identitet_3653384.svd?sidan=6

Hallberg, S. (2012, 2 augusti). Allt fler anmäler hatbrott mot transpersoner. *Sveriges radio*. Hämtad 2015-05-07, från <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3993&artikel=5215984>

Hansson, M. (2015, 25 februari). Könskorrigering allt vanligare. *Dagens nyheter*. Hämtad 2015-05-07, från <http://www.dn.se/nyheter/sverige/konskorrigering-allt-vanligare/>

Lindgren, H. (2014, 14 juni). Reaktionär politik i radikal förpackning. *Svenska dagbladet*. Hämtad 2015-05-13, från <http://www.svd.se/kultur/debattserie-om->

identitet_3653384.svd?sidan=1

Rummet. (2014, 14 juni). Vi har redan levt i mardrömmen. *Svenska dagbladet*. Hämtad 2015-05-13, från http://www.svd.se/kultur/debattserie-om-identitet_3653384.svd?sidan=2

Bilaga 1, Intervjuguide

Grundläggande persondata
Namn, samt val av pseudonym
Ålder
Kön/Pronomen
Boendeort
Sysselsättning
Civilstånd
Familj

BARNDOM (0-12 års ålder)

Berätta lite om din tidiga barndom.

Familj/fritid

Hur såg din familjesituation ut?

Relation mellan eventuella syskon?

Familjens intressen? Dina fritidsintressen? Varför drogs du till de aktiviteterna? Några specifika saker du minns?

Skola

Hur var skolgången? Några speciella händelser som påverkade dig känslomässigt?

Vilken relation hade du med läraren?

Vilka ämnen gillade du i skolan? Vad var det med dem som gjorde dem extra intressanta?

Vilka ämnen gillade du inte? Varför? Vad var jobbigt i skolan?

Hur var din relation till klasskamrater?

Förekom mobbning på skolan? Hur tog det sig i uttryck?

Kärlek/Relation

Hade du många kompisar? Vilka var dina bästa kompisar? Vad gjorde ni? På rasterna? På fritiden? Vem bestämde vad ni lekte? Var det någon/några man inte fick leka med? Hur var relationen mellan tjejer och killar?

Hur gick tankarna kring kärlek? Hade du några kärleksrelationer? Var det någon du tyckte om mer än som vän? Hade dina vänner relationer? Pratades det mycket om kärlek och sex?

UNGDOM (13-19 år, slut gymnasiet)

Skola

Hur var det i högstadiet? Ändrades några inställningar från låg- och mellanstadiet?

Hur var skolgången? Några speciella händelser du minns?

Vilken relation hade du med lärarna?

Vad var viktigt för dig under den tiden? Minns du några samtalsämnen som ofta kom på tal?

Något som diskuterades ofta? Vad var jobbigt i skolan?

Gick du på gymnasiet? Vilket program gick du på gymnasiet?

Familj/fritid

Dina fritidsintressen? Varför drogs du till de aktiviteterna? Några specifika saker du minns?

Vilka umgicks du med? Några utanför skolsammanhang?

Använde du internet? Vad gjorde du där? Vilka forum? Vilka pratade du med?

Vad gjorde du på helgerna? Fester? Alkohol? Krogen? Vem av dina vänner bestämde vad ni skulle göra för aktivitet? Hur tänker du kring gruppträck? Vilka var de "populära" personerna

att umgås med? Vad hände om någon bröt de sociala reglerna? Några speciella händelser som påverkade dig känslomässigt?

Kärlek/relationer/sex

Hade du många kompisar? Vilka var dina bästa kompisar? Vad gjorde ni? På rasterna? På fritiden? Vem bestämde vad ni lekte? Var det någon/några man inte fick leka med?

Hur gick tankarna kring kärlek? Hade du några kärleksrelationer? Var det någon du tyckte om mer än som vän? Hade dina vänner relationer? Pratades det mycket om kärlek och sex? Homosexualitet?

VUXEN (Efter gymnasiet)

Hur har ditt liv sett ut efter gymnasiet?

Umgås du med dina gamla vänner? Om inte, varför? Vilka typer av relationer värdesätter du i dag? I vilka sammanhang träffar du lättast nya vänner?

Skola/jobb

Hur kom det sig att du jobbar/pluggar med det du gör? Vilka tillfälligheter ledde dig dit? Hur identifierar du dig med ditt yrke/plugg? Berättar det något om dig?

Familj/fritid

Vad gör du på din fritid?

Hur spenderar du helst en ledig helg? Vilka aktiviteter? Med vilka? Vad är det med det som lockar? Hur har dina fritidsintressen förändrats sen du blev vuxen?

Hur skulle du beskriva din klädstil?

Lägger du vikt vid hur du ser ut? Säger det något om vem du är?

Kärlek/relationer

Hur ser du på kärlek i dag? Hur är dina relationer till vänner? Har du haft några kärleksrelationer efter gymnasiet? Finns det någon som du tyckt om mer än som vän? Hur tänker du kring grupptryck?

Vad är kön för dig?

Hur tänker du kring din könsidentitet? Hur markerar du din könsidentitet?

Bilaga 2, Information till respondenter

Hej,

Vi heter Anna och Jessica och kommer från Göteborgs Universitet där vi läser sista året på det på kandidatprogrammet i pedagogik. Tack för att du vill hjälpa oss med vårt examensarbete genom att ställa upp på denna intervju! Studiens syfte är att belysa några personers upplevelser av skapandet av en könsidentitet.

För att skapa en bekväm intervjusituation vill vi informera om att vi kommer följa de etiska riktlinjerna, vilka är framtagna av Vetenskapsrådet.

1. Information (detta dokument).
2. Samtycke. Du har själv rätt att bestämma om du vill vara med eller ej och får när du vill avbryta intervjun eller avstå att svara på en fråga.
3. Nyttjande. Uppgifterna som lämnas kommer enbart användas i studien syfte. Dina svar kommer inte utlämnas eller nyttjas i andra sammanhang.
4. Konfidentialitet. Inga uppgifter som kan knytas till enskilda individer kommer att utlämnas. Vi månar om den personliga integriteten. Svaren kommer anonymiseras i den mån det går och personnamn kommer ej att användas utan bytas ut mot ett pseudonym.

När studien är avklarad och blivit godkänd kommer den finnas tillgänglig på Göteborgs Universitet. Om du önskar så kan vi meddela er om när arbetet är färdigt och även e-posta en kopia till dig.

Tack för din medverkan!

Anna Eriksson & Jessica Juhlin

Intervjuare
2015

Informant
2015